

keramiske noter 59/2024

30. årgang

Keramikkens Venner

Udstillinger hvor og hvornår – Danmark

ved Gunnar Jakobsen

København

Designmuseum Danmark, Bredgade 68, 1260

København K. Website: <https://designmuseum.dk>.

Officinet, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.danskekunsthandaavaerkere.dk.

Peach Corner, Howitzvej 67A st., 2000 Frederiksberg. Website: www.peachcorner.dk.

→20.04.24 *Thin as paper* · Bodil Manz. Katalog. Galerie Møller Witt, Bredgade 67, 1260 København K. Website: <https://www.gmw.dk>.

→27.04.24 UNIKA: kunsthåndværker Susanne Klose og keramikker Nina Møller Kristensen. Galleri Krebsen, Studiestræde 17 A, København V, Website: <https://galleri.krebsen.net>,
Susanne Klose og Nina Møller Kristensen var kollegaer i 80'erne på Nørrebro. Siden har deres veje krydset tit. Nina gik bort i 2021, og til ære for hendes minde har Susanne skabt denne udstilling i Krebsen. Oplev deres værker og lad dig drømme ind i et univers af mønstre og flotte farver med referencer til både den nære og den fjerne natur og kultur de begge er inspireret af.

→18.05.24 Malene Müllertz. "Keepsake". Katalog. Davis gallery, Bredgade 69, 1260 København K. Website: <https://davisgallery.dk>.
Udstillingens titel "Keepsake" er et japansk udtryk, som betyder at erindre eller at mindes. Denne udstilling har netop et retrospektivt tilsnit og markerer Malene Müllertz's kæmpe bidrag til dansk keramik. Kunstneren, som i år kan fejre 75-års fødselsdag, har siden sin debut i 70'erne været en sand drivkraft og præget udviklingen gennem sin evne til nytænkning. Med sin cirkusfamilie i baghånden har Malene Müllertz, med en særlig forståelse for materiale, form og farve, eksperimenteret sig til perfektion. Stilistisk ses en mangfoldighed, og netop denne evne til omstilling giver Malene Müllertz en frihed og kapacitet til at tænke konceptuelt og forfine en ide gennem leg og nysgerrighed.

→18.05.24 *Mutated Sea / Trampled Ground*. Sara Möller (S). Peach Corner.

I udstillingen Mutated Sea / Trampled Ground bliver processen behandlet som protagonist, med en længsel efter at nå bag om det ophøjede artefakt. Keramiske værker blandes med rå ler, flydende lerslam, Jesmonite, tekstil og træ og fremtræder i en ny, rumlig helhed. Materialerne spiller rollen som natur, og kunstnerens hånd, den menneskelige, er den, der endeligt og ubestrideligt iscenesætter sammenhængen. Men måske er disse roller alligevel ikke så fastlåste? De pendulerer frem og tilbage, idet de flyder, flettes og smelter sammen som i et drømmeagtigt skuespil. Her er den tugtede natur vild, som i vores indre landskaber. Her er det ømme, det bløde og det spidse, beskidte og revnede. Et muligt manifest eller en metafor for kunstens ustyrlige, kaotiske tilblivelse. En vandren ind i den vågne drøm, hvor ulydige viljer hersker, og uløste forbindelser muliggøres.

→20.05.24 *Slumping*. Tove Storch. Kunstforeningen Gl Strand, Gl. Strand 48, 1202 København K. Website: <https://glstrand.dk>.
Med tyndt porcelæn, rå æg, silke, metal, glas og en kano støbt i sæbe præsenterer den danske billedkunstner Tove Storch sin hidtil mest omfattende udstilling, Slumping. Storch åbner et nyt spor i sin praksis med store stedsspecifikke skulpturer, der viser både en ny skala og et nyt ambitionsniveau i hendes kunstneriske arbejde.

→09.06.24 Niels Pugholm: *Endnu en undergang*. Møstings Hus, Andebakkesti 5, 2000 Frederiksberg, Website: <https://frederiksbergmuseerne.dk>.
I Niels Pugholms soloudstilling i Møstings udfoldes en dramaturgi over undergangsmytens cyklus. Med udgangspunkt i reliefsskitser, antikke søjler, klassiske vaser, husets nyklassicistiske stil og egne keramiske eksperimenter bliver udstillingen 'Endnu en undergang' en slags scenografi, hvor publikum bevæger sig gennem undergangsfortællingens forskellige stadier.

På tværs af forskellige tider og kulturer er den stilistiske form på undergangsfortællingen typisk den samme. Konturerne af undergangens anatomi ses lige fra den lille personlige udvikling til verdensreligionernes store systemer. Uanset må noget bestående udfordres af et kaos, som fører til en ødelæggelse, hvorfra noget nyt kan blomstre og befæste sig, eksempelvis som en ny personlig vane, et forhold, en politisk diskurs eller som en ny mytologisk tid, indtil også den nye virkelighed nødvendigvis må udfordres af et nyt kaos.

I udstillingen kommer publikum på en cyklisk rejse gennem hver af undergangsmytens fire stadier: det bestående, kaos, ødelæggelsen og opblomstringen. Hvert udstillingsrum er således centreret omkring et af stadierne og markerer enkeltvis et skift i stemning og motivvalg. Her møder man serien col-lums; skabt af enkle, individuelle krukker sirligt placeret ovenpå hinanden, så de skrøbeligt rejser sig som smukke søjler i rummet. Natsorte vaser med indridsede grafiske tegninger, hvor konturer af divergerende fortællinger anes, et ornamenteret rakubrændt relief og leret i sin rene form skåret i syv såkaldte kløse.

I sin billedkunstneriske praksis er Niels Pugholm (f. 1983) optaget af, hvordan man skaber fortællinger, over de seneste år primært med keramikken som medie. Med afsæt i moderfortællingen over dem alle, udforsker Pugholm spørgsmålet om menneskets rolle, magt og skæbne i undergangens evige kredsløb.

→31.12.25 *Bord, dæk dig!* Bordopdækning gennem tiden. Designmuseum Danmark.

→31.12.25 *Wonder*. Designmuseum Danmark. Udstillingen *Wonder* viser en perlerække af Designmuseum Danmarks mest fantastiske og finurlige genstande. Udstillingen sætter fokus på, hvordan en ting bliver til en genstand, enten i en privat samling eller på et museum.

19.04.24-08.06.24 *Walking Shadow* · Maria Rubinke. Martin Asbæk Gallery, Bredgade 23, 1260 København K. Website: <https://martinasbaek.com>. The exhibition, which has been two years in the making, revolves, much like the artist's previous work, around existentialism and an ongoing exploration of darkness. However, a glimmer of hope is present in Maria Rubinke's recent work.

A round park bench takes center stage in what seems like an abandoned park. Upon closer inspection, it becomes clear that the frail bench is held together by the serpentine roots of the tree that it once enclosed, but which has been cut down to a stump, suggesting life underneath the surface as well as hope for the future. Like the bench, all elements of a park seem present, yet with a surrealist or even fairytale-like twist. The soothing sound of flowing water adds to the tranquil atmosphere of the exhibition, yet the sprinkling does not stem from the fountain itself, but from a number of fish, clasped in the arms of a young, dollish girl.

Each character, from the watchful owl to the red deer at the exhibition's entrance, seems frozen in a moment as if a spell has been cast. The large-scale deer spirals around a central vortex as it looks over its shoulder, creating movement as well as multiple ideal points of view. The antlers, which dramatically branch out, are home to several small birds - that also previously have taken up residence in the artist's work.

Another bird is found nesting on the head of a brown bear, a piece in which Rubinke experiments with the technique of combining different types of marble. In this case, white Carrara with black Nero Marquina marble. Marble has been favored by artists throughout history due to its ability to absorb light,

resulting in its soft appearance, and Rubinke is keenly aware of the legacy of her artistic medium. Her oeuvre, which once revolved around pure white porcelain, now primarily consists of pieces cast in bronze or carved in marble. Both costly and weighty materials, which, as they also represent most surviving ancient art works and therefore much of our cultural legacy in the West, require an artistic pledge as they'll remain long after we are gone.

09.05.24-02.06.24 *Kæde*. Kunstnersammenslutningen Chroma. Officinet.

At følge en tråd. At forfølge en idé. At blive ført sammen i en konstellation for at finde ud af, at den fungerer. En kæde og et kollektiv, hvor man sparrer og løbende raffinerer sin viden og får nye øjne på det, man ikke længere ser. En kollegial fællesmængde af beslægtede passioner og forskellige dybe fagligheder.

Væver og tekstilformgiver Karin Carlander, strikdesigner og kunstner Iben Høj og keramikker Lea Mi Engholm er netop det. En trio og et triumvirat af beslægtede og besjælede fascinationer og fagligheder. En treenighed af værdier, der knytter sig til kvalitet, materialenærhed, håndværk og en evig nysgerrighed ikke kun på sit eget fag, men på de andres.

“Kæde” er en udstilling om sammenhænge. Om tre fag og tre etablerede fagligheder iscenesat med fokus på dialogen mellem værker og rumlighed, materiale og arkitektur. [Charlotte Jul].

23.05.24-29.06.24 *Ole Jensen*. Peach Corner.

02.07.24-28.07.24 *Nye talenter i Officinet: Geologiske Objekter* med keramikker Dorete Bendixen. Officinet.

08.08.24-10.08.24 *Frue Plads marked 2024*. Frue Plads. Website: <https://dkod.dk/fruepladsmarked>.

15.08.24-21.09.24 *Andreas Schulenburg*. Peach Corner.

29.08.24-22.09.24 *Poetisk Form*. Officinet. Papirkunstner Maria Kerrn-Jespersen og keramikker Helene Schjødts skaber den tværfaglige udstilling “Poetisk Form”, hvor porcelæn, stentøj og papir taler ind i samme kontekst. Netop papir og ler besidder forskellige egenskaber, som de to går i dialog med for at skabe et fælles formsprog.

Her udfordrer de to kunsthåndværkere materialernes muligheder for at skabe samme udtryk ved at arbejde og eksperimentere med mulig skalering, elementer sammensat til helhed, gentagelse, rytme og stabling, geometriske former, renhed, poetisk udtryk. Ønsket er at inspirere og udfordre hinanden i den kunstneriske arbejdsproces.

26.09.24-02.11.24 *Malene Müllertz*. Peach Corner.

22.11.24-20.12.24 *Claydies Officin* med keramikduoen Trine Broksø og Karen Kjældgård-Larsen. officinet. Udstillingen “Claydies Officin” giver indblik i alt det, som et keramisk værksted rummer. Materialer, prøver, teknikker, fejl og eksperimenter. Genstande og processer, som normalt ikke tildeles værk-karakter.

Øvrige Danmark

Bornholm

14.09.24-20.10.24 *European Ceramic Context 2024*.

Website: <http://www.europeanceramiccontext.com>.

Bogense

Galleri 55, Adelgade 55A, 5400 Bogense. Tlf 64 81 33 55. *Moderne dansk studiokeramik af Merethe Bloch, Helle Fabricius, Vibeke Fischer, Lotte Glob, Nicolai Globe, Inger Krebs, Asger Kristensen, Finn Dam Rasmussen, Susan Lange, Doron Silberberg, Lone Teglskov, Inga Vestergaard Sørensen og Kirsten Winther Johannsen m.fl.*

Dronninglund

01.09.24-03.11.24 *Dansk Kunsthåndværk & Keramik*. Dronninglund Kunstcenter, Thorup Hedevej 1, 9330 Dronninglund. Website: <https://dronninglund-kunstcenter.dk>. *Her er chancen for at se, hvad der bliver fremstillet rundt omkring på værkstederne, og ikke mindst hvorfor det er nødvendigt at bevare både de gamle, stolte håndværksdiscipliner samt give plads til alle de spændende, nye teknikker.*

Fjaltring

Tuskær, Kulinarisk Kunst- og Kulturcenter, Tuskærvej 9, Fjaltring, 7620 Lemvig. Website: <https://tuskaer.dk>. *Tuskær har en stor samling af keramik, billedvævninger, tegninger, akvareller, malerier og skulpturer. Man kan opleve keramik af bl.a. Tove Anderberg, Beate Andersen, Steen Dybdal, Lis Ehrenreich, Erik Nyholm, Bodil Manz, Jane Reumert, Alev Siesbye og Gertrud Vasegaard.*

Frederikssund

J.F. Willumsens Museum, Jenriksvej 4, 3600 Frederikssund. Website: <http://www.willumsensmuseum.dk>.

Frøstrup

Kirsten Kjærs Museum, Langvadvej 64, 7741 Frøstrup, Website: <https://www.kkmuseum.dk>. *De ca. 250 værker i Kirsten Kjærs Museums keramiske samling, der er doneret af lægen Axel Kok-Jensen, viser et repræsentativt udsnit af bredden i dansk værkstedskeramik fra ca. 1970 til ca. 2014 og omfatter bl.a. værker af keramikere som Gutte Eriksen, Nina Hole, Steen Lykke Madsen og Bente Skjøttgård.*

→03.11.24 *Stor ild - en permanent udendørs lerskulptur*. Kirsten Kjærs Museum.

Haderslev

Ehlers Samlingen, Slotsgade 20, 6100 Haderslev. Website: <https://historiehaderslev.dk/ehlers-samlingen>.

Hasle

Grønbechs Gård, Grønbechs Gård 4, 3790 Hasle. Website: <http://www.groenbechsgaard.dk>. Se website for udstillinger.

Holmegaard

Holmegaard Værk, Glasværksvej 53, Fensmark, 4684 Holmegaard. Website: www.holmegaardvaerk.dk.

Kolding

Kongernes Samling, Koldinghus, 6000 Kolding. Website: <https://www.kongernessamling.dk>. *Permanent udstilling af Flora Danica.*

Trapholt, Æblehaven 23, 6000 Kolding. Website: www.trapholt.dk.

Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk.

→04.05.24 *Buller Hermansen - keramik - fade + krukker og kander*. Ovale vægfade i stentøj samt brændefyrede kander og skåle. Galleri Pagter.

20.04.24-12.05.24 *Inge Bøgh Trautner og Rigmor Bak Frederiksen*. Keramik, tegninger og malerier. Kolding Kunstforening, Det gamle Borgerhus, Helligkorsgade 18, 6000 Kolding. Website: www.kolding-kunstforening.dk.

06.09.24-12.10.24 *Pernille Bejer - grafik og Tina Langhoff - keramik*. Galleri Pagter.

25.10.24→ *Gurli Elbækgaard*. Galleri Pagter.

Lønstrup

→26.05.24 *Forårsudstilling - Et fyrværkeri af glasurer og farver*. Keramiker Isak Isaksson (S) og akvarelmaler Line Holtegaard. Galleri Visby, Mårup Kirkevej 62, Lønstrup, 9800 Hjørring. Website: <https://gallerivisby.dk>. Se website for yderligere udstillinger.

Middelfart

Clay Keramikmuseum Danmark, Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: <http://claymuseum.dk>.

30.06.23→ *Keramikkens · Magi*. Clay Keramikmuseums Samling. Jord Vand Luft Ild. Clay Keramikmuseum Danmark.

Udstillingen Keramikkens magi præsenterer et rigt udvalg af værker fra museets egen samling og den mangfoldighed, den repræsenterer. Keramikken kan være let og skrøbelig eller grov og robust alt efter valget af ler, glasur og formgivning. Igennem mere end 250 år har danske formgivere med håndværksmæssig knowhow, kunstneriske ambitioner, nysgerrighed og ildhu udforsket, udviklet og forfinet det keramiske udtryk. De har eksperimenteret med lerblandinger og glasurvirkninger og ladet fantasien og fortælleglæden blomstre.

Under temaerne Design & koncept, Form, Ornament, Fortællinger, Menneskefiguren, Natur og Glasurudtryk præsenteres Clay samlingens mangfoldige udtryk på tværs af tid, kunst-

nerisk skoling, teknik og stil. Fra tidlig 1800-tals værker til museets nyeste erhvervelser. Man kan således opleve ny kunstner- og studioteramik side om side med historiske værker fra Royal Copenhagen Samlingen.

Kunst og naturvidenskab forenes på ganske unik vis i keramik-erens hænder, når elementerne jord, vand, luft og ild omdannes til et keramisk værk. I udstillingens midte kan man gå på opdagelse i den tekniske og håndværksmæssige proces. Fra leret graves ud over forskellige måder at give leret form på til glaserkemi og brændinger. En proces, der både kræver viden, dygtighed og respekt for detaljen af den, der udøver håndværket og mestrer keramikens forunderlige magi.

→11.08.24 *Playing with Fire*. Edmund de Waal and Axel Salto. Bogudgivelse. Clay Keramikmuseum Danmark. Udstillingen "*Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto*" er resultatet af et internationalt samarbejde mellem den engelske kunstner Edmund de Waal, Clay Keramikmuseum Danmark og Kunstsilo i Kristiansand.

I Danmark er Edmund de Waal måske bedst kendt for sit forfatterskab og den usædvanlige slægtshistorie "*Haren med de ravgule øjne*". Han er oprindeligt uddannet pottemager, og har gennem de seneste årtier slået sit navn fast på keramikens stjernehimmel med installationer af porcelænskrucker, som ofte går i dialog med bygninger og museumssamlinger.

Til udstillingen har Edmund de Waal skabt en installation med udgangspunkt i to væsentlige Salto-samlinger: Royal Copenhagen Samlingen på Clay, der har verdens største museumssamling af Axel Saltos værker og Tangen-Samlingen, der administreres af Kunstsilo i Norge. I sin installation reflekterer Edmund de Waal over Axel Saltos tidløshed og betydning.

Edmund de Waal said: *Axel Salto is one of the greatest artists of the twentieth century. He created a unique body of ceramic work that continues to fascinate me. His sculptures seem to be on the point of change: glazes are caught in flux. Vases swell as if to burst. He cared about the ways that patterns change course, shift energies, how an animal becomes a person, a man metamorphoses into a stag. Ovid ran powerfully through his life. That moment of change, transformation, is the moment when poetry occurs.*

→01.09.24 (*J*)ordveksling. Clay Keramikmuseum Danmark. Udstilling med bl.a. Janne Lene Lisbeth Hieck, Anne Mette Hjortshøj, Gregory Hamilton Miller og Ann-Charlotte Ohlsson m.fl.

06.09.24-24.11.24 KAD afgang fra skolen på Bornholm 2024. Clay Keramikmuseum Danmark.

08.09.24-02.03.25 Martin Bodilsen Kaldahl: *Cuts, Stripes and Knots - A Ceramic Retrospective*. Bogudgivelse. Clay Keramikmuseum Danmark.

december 2024-februar 2025. Camilla Thorup. Clay Keramikmuseum Danmark.

Odense

→21.05.24 *Kontrafej*. Rummet, Brandts Passage 32, Odense. Website: <https://www.gallerirummet.dk>. Kunsthåndværker Bettina Schori & keramisk formgiver Hanne Marie Leth Andersen har botaniseret i de løsrevne og afkoblede dele i ansigtet og med det afsæt er der opstået nye personligheder med særegenhed og identitet.

Ribe

04.10.24-12.01.25 *Louise Hindsgavl*. Ribe Kunstmuseum, Sct. Nicolaj Gade 10, 6760 Ribe. Website: <https://www.ribekunstmuseum.dk>. Nye værker af Louise Hindsgavl, der tager udgangspunkt i Ribe Kunstmuseums historie og arkitektur og drejer det hele i en overraskende og humoristiske retning.

Rø

Bornholms Kunstmuseum, Otto Bruuns Plads 1, Rø, 3760 Gudhjem. Website: <https://bornholms-kunstmuseum.dk>. Grundet om- og tilbygning er museet lukket frem til 2026.

Rønede

→28.04.24 *Se! – Fire keramikeres møde med japansk æstetik*. Inga Vestergaard Sørensen, Susan Lange, Malene Møller-Hansen og Kirsten Felter. Loft galleriet, Havhusevej 4, Egens, 8410 Rønede. Udstillingens titel "*SE!*" er inspireret af den japanske keramikker Kanjiro Kawai (1890-1966), som har understreget, hvordan den kreative proces lever af vekselvirkningen mellem indtryk og udtryk. Det gælder, når håndværkeren eller kunstneren omsætter indtryk fra sin omverden til et nyt udtryk ved hjælp af sit materiale, sin faglige kunnen og personlige tilgang.

Fællesudstillingen udspringer af en studietur til Japan i 2017. I den mellemliggende tid er indtrykkene blevet bearbejdet og modnet gennem de fire keramikeres arbejde hver især, og fælles samtaler i gruppen.

Udstillingens bærende idé er at synliggøre, hvordan de hver især har ladet sig inspirere af indtryk fra rejsen og givet det udtryk i materialevalg, motiver og formsprog.

Rønne

Hjorths Fabrik · Bornholms Museum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Website: <https://hjorthsfabrik.dk>.

Køppe Contemporary Objects, Munch Petersen Vej 9, 3700 Rønne, Website: <https://www.contemporary-objects.com>.

→31.08.24 *Feltarbejde - i Gertrud Kudielkas fodspor med værker af Malene Hartmann Rasmussen*. Hjorths Fabrik. De bornholmske keramikfabrikker har gennem tiderne fremstillet et hav af dyrefigurer - fra Hjorths egen Gertrud Kudielkas folkekunstinspiratione dyr, over H. Ancher Wolfsens blæksprutter for Søholm, til Knud Basses bjørnunger. Og da dyret ofte optræder som hovedpersoner i Malene Hartmann Rasmussens værker, blev netop dyret

omdrejningspunktet i et arbejdsophold på Hjorths Fabrik vinteren og foråret 2022.

Silkeborg

Museum Jorn, Gudenåvej 7-9, 8600 Silkeborg. Website: <http://www.museumjorn.dk>.

15.06.24-22.09.24 *I lyset af gentagelsen*. Kulturfortælleren Peter Brandes. KunstCentret Silkeborg Bad, Gjessøvej 40, 8600 Silkeborg. Website: <https://www.silkeborgbad.dk>. Peter Brandes gennemspiller og gentolker kontinuerligt udvalgte kulturelle grundfortællinger med sin kunst. Disse fælles fortællinger, der ellers let glemmes i tidens højhastigheds-samfund, henter han frem fra civilisationshistorien, bibelstoffet og mytologien. Ofte med anelsesfulde visuelle udtryk, der bringer vigtig erfaring videre og åbner for eftertanken mere end de postulerer færdige svar. Hans værker re-aktualiserer og kaster nye perspektiver ind i vigtige narrative.

Der vises såvel helt nye værker som spor der rækker bagud i en praksis, der besidder en stor indre sammenhæng. Udstillingen former en nøgle til en dybere forståelse af den praksis kunstneren nu har udfoldet gennem et helt liv.

Udstillingen omfatter godt 175 værker og skitser i keramik, glasmosaik, tegning, træsnit, fotografi, maleri og skulptur, samt et mindre rum der lader os kigge ind i en flig af kunstnerens enorme samling af antikker og middelalderfigurer. Dermed giver den god anledning til at dykke ned i såvel nogle af de temaer og fortællinger som Peter Brandes i årtier igen og igen har arbejdet med at give et forfinet visuelt udtryk samt i hvordan han arbejder med at fremelske de stoflige og billedmæssige muligheder der ligger i de forskellige medier.

Skælskør

Guldagergaard · International Ceramic Research Center, Æblehuset Heilmannsvej 31A, 4230 Skælskør. Website: <http://ceramic.dk>. [Se skulpturparken og butikken].

10.07.24 *Keramikfestival 2024*. Keramikfestival på havnen i Skælskør og resten af byen. Website: <https://keramikfestival.dk>. Det primære udstillingsområde er på kajen langs kanalen samt på plænen ved havnen, men der er også keramiske særudstillinger over hele byen, lotteri, shuttle i veteranbusser og workshops på kajen, hvor både voksne og børn kan prøve kræfter med leret.

Vejen

Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk.

→14.04.24 *Kunstnerkeramikken nu!* Vejen Kunstmuseum. De 20 bidragydere er: Louka Anargyros, Søren Arildsen, Martin Brandt Hansen Katja Crevar, Davide di Fabio, Laura Guiseppi, Noah Umur Kanber, Maria Lenskjold, Klara Lilja, Mie Mortensen, Hannah Amalie Nielsen, Ida Raselli, Ava Samii, Ida Schrader, Andreas Schulenburg, ihsan saad ihsan tahir, Aslak Warming, Albin Werle, Melanie Zwanikken og Mikkel Ørsted.

→05.05.24 *Alkymistisk træf - Et keramisk møde mellem fortid og nutid*. Bogudgivelse. Vejen Kunstmuseum. *Alkymistisk Træf* er en flertrinsraket, der er vokset ud af dialoger mellem keramikere Ane Fabricius Christiansen, Vinni Hedegaard Frederiksen og Teresa Nielsen. Fondsstøtten har muliggjort tre workshops samt produktion af syv dialogfilm lavet af Dorte Krogh. Dertil kommer der en udstilling, et seminar, artist-talks og en bog, der i et lettilgængeligt sprog videregiver kyndige perspektiveringer af aspekter af Niels Hansen Jacobsens arbejde med keramikken.

Lisbeth Voigt Durand og Bente Skjøttgaard fulgte i fodsporene på den franske keramiker Jean Carriès, der i Paris var Hansen Jacobsens nabo fra 1892 til sin død i 1894. Franskmandens glasuropskrifter blev offentliggjort i 1910, hvorefter den kgl. Porcelainsfabrik pludselig kunne lave højkvalitetsglasurer. Som en snu detektiv har kunsthistoriker Merete Bodelsen påvist, at den svenske keramiker Patrick Nordström - der på valsen havde arbejdet i Paris og talte fransk - gik på biblioteket og læste artiklen, der pludselig gjorde de hemmelige stentøjsglasurer tilgængelige.

I løbet af tre workshops er der eksperimenteret løs i nye prøveovne, der er kommet til takket være fondsstøtte. Ovnene blev indviet med referencemateriale til afkodning af Niels Hansen Jacobsens keramiske eksperimenter.

Viborg

Skovgaard Museet, Domkirkestræde 2-4, 8800 Viborg. Website: <http://www.skovgaardmuseet.dk>.

Skovgaard Museets samling omfatter kunst af fem generationer af familien Skovgaard samt værker af kunstnere i kredsen omkring dem. Samlingen belyser maleriets, billedhuggerkunstens og kunsthåndværkets historie i Danmark fra 1830 til 1960, herunder keramiske værker af Skovgaard'erne og Thorvald Bindesbøll m.fl.

→20.05.24 *Hot Hands - Kunsthåndværk i samtidskunst*. Skovgaard Museet.

Udstillingen viser kunsthåndværksgenreens mangeartede formsprog blandt yngre kunstnere i Danmark og sætter museets samling af kunsthåndværk i perspektiv. Otte kunstnere viser en vej mod det bæredygtige, enkle, personlige og håndgribelige som kontrast til det digitale, det komplekse og det masseproducerede. Det kommer i udstillingen til udtryk i keramik, tekstil, vævning og maleri, og tematisk i bearbejdningen af de store fortællinger og mytologierne.

Følgende kunstnere er repræsenteret på udstillingen: Asger Harbou Gjerdevik, Anna Fuglsang Houkjær, Olivia Rode Hvass, Klara Lilja, Frederik Næblerød, Anna Stahn, Ihsan Saad Ihsan Tahir og Maria Zahle.

Udstillinger – hvor og hvornår – Udlandet
- et udvalg
ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten for udlandet er et udvalg fra oversigten, som findes på www.keramikkens-venner.dk under ”keramiske noter 56/2022”.

Sverige

Falkenberg

25.05.24-25.08.24 *Törngrens krukmakeri*. Rian design-museum, Skepparestrådet 2, S-311 74 Falkenberg.

Website: <http://www.rian.se>. *Utställningen Törngrens krukmakeri (1789-2014) belyser krukmakerinäringens historiska betydelse för Falkenberg men också Törngrens unika position som en verkstad som både bevarade hantverkstraditionerna och stod för en djärv stilmässig förnyelse.*

Höganäs

29.09.24 *Keramikauktion*. Eftersyn 31.08.24-22.09.24. Höganäs Museum - KKAM Polhemsgatan 1, S-263 37 Höganäs. Website: <https://kkam.nu>.

Storbritannien

Cambridge

Clare Hall, Herschel Road, Cambridge CB3 9AL. Website: <https://www.clarehall.cam.ac.uk/bellcollection>.

The Bell Collection of British Studio Pottery, 1920-1980, a generous bequest of Clare Hall Associates Professor G. H. Bell and Mrs K. M. Bell, is available to enjoy year-round in the College's Main Site, with a rotating display drawing from some 320 pots.

London

Contemporary Ceramics Centre, Great Russell Street 63, Bloomsbury, London WC1B 3BF. Website:

<https://www.contemporaryceramics.uk>. Altid et besøg værd. Har også en fin website med britisk keramik.

Oxford

→17.04.24 *Bodil Manz*. Oxford Ceramics Gallery, 29 Walton St, Oxford OX2 6AA. Website: www.oxfordceramics.com.

Wardlow Mires

07.09.24-08.09.24 *Wardlow Mires Pottery & Food Festival*. A Celebration of the Table. A bustling festival of pots and food in the Peak District. Three Stags' Heads, Wardlow Mires, Derbyshire SK17 8RW. Website: www.potsandfood.co.uk.

York

→Spring 2025 *The Anthony Shaw Collection*. Centre of Ceramic Art (CoCA), York Art Gallery, Exhibition Square, York YO1 7EW. Website: www.centrefceramicart.org.uk.

Tyskland

Berlin

→23.06.24 *Belles Choses*. Art Nouveau um 1900.

Bröhan-Museum, Schloßstraße 1a, D-14059 Berlin (am Schloß Charlottenburg), Website: www.broehan-museum.de. Eintritt in das Bröhan-Museum ist an jedem ersten Sonntag im Monat frei.

16.06.24-03.11.24 *Keramik als Kunst*. Antje Brüggemann und die Gruppe 83. Kunstgewerbemuseum, Staatliche Museen zu Berlin, Kulturforum, Matthäikirchplatz, D-10785 Berlin. Website: www.smb.museum.

Düsseldorf

Hetjens-Museum, Schulstrasse 4, D-40213 Düsseldorf.

Website: www.duesseldorf.de/hetjens.

→30.06.24 *Tisch des Monats: Royal Copenhagen Picknick*. Hetjens-Museum.

Der Tisch des Monats im Hetjens wird diesmal nicht als klassische Tafel, sondern als ländliches Picknick inszeniert. Das Picknick erfreute sich im 19. Jahrhundert besonderer Beliebtheit, sicher nicht zuletzt begründet durch die englische Königin Victoria (1819–1901), die es liebte, einen Imbiss im Freien einzunehmen. In dieser Zeit wurden auch der klassische Picknickkorb und die Thermoskanne entwickelt, da der Tee bei einem englischen Picknick nicht fehlen darf.

→01.09.24 *100 Jahre Keramische Werkstatt Margaretenhöhe - Young-Jae Lee im Hetjens*. Hetjens-Museum.

Hattstedt

→20.05.24 *Skagensmalere og fynboer: To malerkolonier*. Keramik: Kirsten Holm. Mikkellberg, Horstedter Chaussee 1, D-25856 Hattstedt. Website: <https://mikkellberg.de>.

Höhr-Grenzhausen

→23.06.24 *40 Jahre Gruppe '83. Identitäten*. Keramikmuseum Westerwald, Lindenstraße 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikmuseum.de.

Kellinghusen

10.08.24-12.08.24 *12. Töpfermarkt Kellinghusen 2024*.

Leipzig

→06.10.24 *Beflügelndes Fieber*. Jugendstil im Grassi. Grassi, Museum für Angewandte Kunst, Johannisplatz 5-11, D-04103 Leipzig. Website: <https://www.grassimak.de>.

Oldenburg

03.08.24-04.08.24 *Internationale Keramiktage Oldenburg*. The 41st International Ceramic Days. Schlossplatz, Oldenburg.

Staufen

→30.11.24 *Tonangebend*. Starke Frauen und ihre Kunst 1918-1945. Katalog. Keramikmuseum Staufen, Wettelbrunner Strasse 3, D-79219 Staufen. Website: <https://www.landesmuseum.de>.

Polen

Krakau

23.05.24-29.09.24 *Magnificence of Rococo*. Kaendler's Meissen Porcelain Figures. Bogudgivelse. Burg Wawel, Krakau. Website: <https://wawel.krakow.pl/en>.

Nederlandene

Haag

→05.05.24 *Milk and Blood Porcelain*. The Roelofs-Dunlop Collection. Kunstmuseum Den Haag, Stadhouderslaan 41, NL-2517 HV Haag. Website: <https://www.kunstmuseum.nl>.

Hertogenbosch

→01.07.24 *De stoel, de lamp, de vaas en... de theepot?* Designmuseum den Bosch, De Mortel 4, NL-5211 HV 's-Hertogenbosch. Website: <https://designmuseum.nl>.

Leeuwarden

→01.09.24 *Porcelain Fever*. The white gold of Augustus the Strong and Madame de Pompadour. Princessehof National Museum of Ceramics, Grote Kerkstraat 11, NL-8911 DZ Leeuwarden. Website: www.princessehof.nl.

Milsbeek

14.09.24-15.09.24 *Keramisto 2024*. Internationale keramiekmanifestatie. De Mookerplas, Plasmolen, Milsbeek. Website: www.keramisto.nl.

Portugal

Caramolu

→05.05.2024 *Hand-made: Twentieth-Century Ceramic Art from Portugal - Pedro Moura Carvalho Collection*. Museu do Caramolu, Rua Jean Lurcat 42, 3475-031 Caramolu. Website: <https://museudocaramulo.pt>.

Lissabon

Museu Nacional do Azulejo, Rua da Madre de Deus No. 4, 1900-312 Lisboa. Website: <http://www.museudoazulejo.pt>. *The museum collection features decorative ceramic tiles or azulejos from the second half of the 15th century to the present day. Besides tiles, it includes ceramics, porcelain and faience from the 19th to the 20th century.*

---

bøger og kataloger sælges/byttes til anden keramisk litteratur

---

Litteratur om danske keramikere lige fra begyndelsen af 1900-tallet og frem til i dag, fx Thorvald Bindesbøll, Gutte Eriksen, Jean René Gauguin, Svend Hammershøi, Niels Hansen Jacobsen, Karl Hansen Reistrup, Jørgen Haugen Sørensen, Inge-Lise Koefoed, Knud Kyhn, Jais Nielsen, Erik Nyholm, Patrick Nordström, Axel Salto, Nils Thorsen, Gertrud Vasegaard, Bjørn Wiinblad og J.F. Willumsen samt mange mange flere, nulevende som afdøde, også flere af de næsten glemte, herunder mange småtryk.

Derudover litteratur om keramiske værksteder og fabrikker som Alumina, Bing & Grøndahl, Dahl-Jensens Porcelænsfabrik, Hjorths Fabrik, P. Ipsens Enke, Den kongelige Porcelænsfabrik, Knabstrup Lervarefabrik, Kählers Værksted og Saxbo m.fl. Bøger og kataloger.

Herudover "Nyt Tidsskrift for Kunstindustri" 1943-1947 og "Dansk Kunsthåndværk" 1948-1957 og 1959-1967 (indbundne) samt flere komplette uindbundne årgange. Kontakt Gunnar Jakobsen, tlf: 61 72 05 30 eller email: gj.ccta@post.tele.

Bøger til anmeldelse i "keramiske noter 60/2024"

Dansk Keramisk Bibliografi · Danish Ceramics Bibliography · Dänische Keramische Bibliographie · Supplement. Af/by/von Gunnar Jakobsen. Clay Keramikmuseum Danmark [Website: <http://claymuseum.dk>], Middelfart 2024. 592 s. 375 kr.

100 års dansk keramik. Af Carsten Bagge Laustsen. Turbine [Website: <https://turbine.dk>], Aarhus. 24.06.24. 256 s. ill. litt. ib. 399,95 kr.

Drejebogen. Skab din egen keramik. Af Sus Borgbjerg & Susan Liebe. Muusmann Forlag [Website: <https://muusmann-forlag.dk>], København 2023. 190 s. ill.

Beyond East & West. Memoirs, Portraits and Essays. By Bernhard Leach. Annotated edition. Unicorn [Website: <http://www.unicornpublishing.org>], London 2024. 383 s. ill. index. ib. 35 £.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2023

ved Gunnar Jakobsen

Dansk designhistorie 1-2. Red. af Lars Dybdahl. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København 2023. 584 og 320 s. ill. litt. noter. registre til hvert bind. (Bind 1: Dansk designhistorie. Fra jægerkultur til livsstilssamfund. Af Lars Dybdahl og Bind 2: Dansk designhistorie. Tematiske nedslag i dansk design fra 1850 til i dag). ib. 599,95 kr.

Potter, krukker og fade. Lokalt fremstillet lertøj i Danmark og Hertugdømmerne 1600-1850. Illustreret med eksempler fra Ehlers Samlingen. Red. af Bodil Møller Knudsen, Lennart S. Madsen, og Frauke Witte. Museum Sønderjylland i samarbejde med Ehlers Samlingen - Historie Haderslev, Haderslev 2023. 339 s. ill. litt. noter. kort. danske og tyske billedtekster. Zusammen-fassung. ib. 299 kr. + forsendelse.

Danish Ceramic Architecture. Ed. by Rune Bundgaard, Thomas Dickson & Anne-Mette Manelius. Texts by Rune Bundgaard, Alexis Harrisson, Martin Bodilsen Kaldahl & Jørn Utzon. Arvinius + Orfeus Publishing [<https://ao-publishing.com>], Stockholm 2023. 272 s. ill. litt. ib. 65 € excl. moms og forsendelse.

Stentøj til folket. Arne Bangs keramik. Af Mathilde Rude. Antik & Auktion. 2/2023, s 64-69. ill.

Probing the Floor, Sniffing the Air. Martin Bodilsen Kaldahl. HB381 [Gallery], New York 2023. 40 s. ill. (s 3 Introduction. By Juliet & Kim og s 5-16 An Even Newer Laocoön: Martin Bodilsen Kaldahl. By Glenn Adamson).

DUG. Helle Bovbjerg. Forlaget BOGHI, Viborg. [52 s incl. omslag]. ill. (s 9 Store lerværksted. Af Helle Bovbjerg samt s 13 og s 15-16 DUG. Af Trine Rytter Andersen og s 48 CV). [Udstilling Officinet september 2023]. *

Erobringens kunst. På besøg hos Martin Brandt Hansen. Værkstedbesøg. Af Anja Skov Granerud. Magasinet Kunst. 2/2023, s 108-113. ill.

Organic Designs. Scandinavian ceramicist Anders Børgeesen talks to Jane Audas about the inspiration and making processes behind his carved vessels. Ceramic Review 320. 2023, s 54-59. ill. [Anders Børgeesen].

Drømmen rider forbi - det haster. Af Kirsten Christensen. Forord af Anders Gaardboe Jensen. Holstebro Kunstmuseum [Website: <https://holstebrokunstmuseum.dk>], Holstebro 2023. 176 s. ill.

Jesper Christiansen på Ordrupgaard. Red. af Dorthe Vangsgaard Nielsen. Ordrupgaard [Website: <https://ordrupgaard.dk>], Charlottenlund 2023. 240 s. ill. litt. dansk og engelsk tekst. 349 kr.

Rose Eken. Shrine. Med bidrag af Maria Kjær Thomsen, Heine Hansen og Jonathan Griffin. Booklab [Website: <https://www.booklab.dk>], Ry 2023. 288 s. ill. 395 kr.

Elly Glossop. Liquid Velvet, Cosmic Dust - Perceptions of Landscape. By Bettina Køppe. Køppe Contemporary Objects, Rønne 2023. [14 s]. ill. *

Anders Hald. Pietrasanta 2021. The Art Residency 3. Danish Research Foundation. 2023. 32 s. passim. ill. (s 5-6 Mutationer. Af Maja Lisa Engelhardt). *

Alkymistisk træf. Et keramisk møde mellem fortid & nutid. Red. af Teresa Nielsen. Vejen Kunstmuseum [Website: <https://www.vejenkunstmuseum.dk>], Vejen 2023. 288 s. ill. litt. noter. ib. 298 kr. [Niels Hansen Jacobsen m.fl.].

Trolske kræfter. Danske springvand omkring år 1900. Red. af Teresa Nielsen m.fl. Vejen Kunstmuseum [Website: <https://www.vejenkunstmuseum.dk>], Vejen 2023. 300 s. ill. noter. ib. 298 kr. [Niels Hansen Jacobsen m.fl.]. *

Kulturhistorier fra by og land. Helsingør. Af Lars Bjørn Madsen. Frederiksborg Amts historiske Samfund, Helsingør 2023, s 104 og 106-107 [Relief på Øckenholdts villa af August Hassel brændt hos P. Ipsens Enke]. ill.

Louise Hindsgavl · De udvalgte · Holmegaard Værk. [Anmeldelse]. Af Marianna Cæsilie Kiel. Magasinet Kunst. 2/2023, s 42-47. ill.

Anne Mette Hjortshøj. Rewilding Tradition. With an essay by Robin Holt and an afterword by Jacob Bjerre-Hansen. Goldmark Ceramics Monographs 61. Goldmark Gallery [Website: <https://www.goldmarkart.com>], Uppingham 2023. 64 s. ill. litt. 10 £.

Down to earth. By Isabella Smith. Crafts. 296. 2023, s 84-97. ill. [Anne Mette Hjortshøj]. *

Anne Mette Hjortshøj: To live is to leave traces. By Sebastian Blackie. Ceramics: Art and Perception 122. 2023. *

Organic Reflection. Steen Ipsen. HB381 [Gallery], New York 2023. 49 s + omslag. ill. noter. (s 3 Introduction. By Juliet & Kim og s 5-8 Bubbles and Blobjects and Ferrofluids (Oh My!). By Garth Johnson).

Miquel Barceló. Red. af/ed. by Cecilie Marie Dalhoff. Museum Jorn [Website: <https://museumjorn.dk>], Silkeborg 2023. 288 s. ill. noter. danske og engelske tekster samt danske, engelske og franske billedtekster. 349 kr. [Asger Jorn].

In clay and paper. Michael Kvium · Kjell Erik Killi-Olsen. Bomuldsfabriken kunsthall, Arendal og Trapholt [Website: <https://trapholt.dk>], Kolding 2023. 64 s incl omslag. ill. dansk og norske tekster med engelsk oversættelse. hf. 69 kr.

Peter Linde Busk. Pietrasanta 2023. The Art Residency 6. Danish Research Foundation. 2023. 32 s. passim. ill. (s 5-8 Peter Linde Busk's Bronzes: The forging of material images. By Maria Fabricius Hansen).

Peter Linde Busk. Hvem taler om sejr? At forstå er alt. Essay af Maria Fabricius Hansen. Prosa og playliste af Minna Grooss. Holstebro Kunstmuseum [Website: <https://holstebrokunstmuseum.dk>], Holstebro 2023. 272 s. ill. litt.

Peter Linde Busk. Who speaks of Victory? To endure is all. Essay by Maria Fabricius Hansen. Prose and Play-list by Minna Groos. Hatje Cantz Verlag [Website: <https://www.hatjecantz.de>], Berlin 2023. 272 s. ill. litt. ib. 54 €.

The extraordinary in the ordinary. By Natalie Baerselman le Gros. Ceramic Review 324. 2023, s 15-21 samt forside. ill. [Bodil Manz].

Bodil Manz at 80. Wonder Women Festival 2023. Edinburgh Art Festival. The Scottish Gallery, Edinburgh 2023. [44 s]. ill. (s 3-11 Bodil Manz at 80).

En sommer ved fjorden. Af Erik Nyholm. Udg. af Katri-ne Nyholm. 2023. 146 s. ill. 250 kr. + forsendelse. *

Masquerade. Frederik Næblerød. Kunsthallen Gl. Holtegaard, Holte 2023. 16 s incl omslag. ill.

Anna Petri. Det ustyrlige forbinder os. Interview med Anna Petri ved Lærke Helene Askholm. Magasinet Kunst. 32. årg. 1/2023, s 106-109. ill.

mobil statue/sarkofag fartøj. Tekster af/Texts by Maria Kjær Thomsen, Ida Bencke, Glenn Adamson & Henriette Noermark. ppp publishing, Silkeborg 2023. [96 s] + omslag holdt sammen af elastik ill. [Pernille Pontoppidan Pedersen].

Jens Quistgaard. The sculpting designer. By Stig Guldberg. Phaidon [Website: <https://www.phaidon.com>], London 2023. 280 s. ill. litt. index. ib. 69,95 £.

Niels Reumert. Red. Nina Wolff Juhlin. Tekster af Niels Reumert, Arno Viktor Nielsen og Pierre Lübeker. Skaføgaard 2023. 225 s, se specielt s 134-145. ill.

"Jeg har ikke brug for blod og død og ødelæggelse mere for at folk ser mig". Interview med Maria Rubinke ved Anders Holbæk. Magasinet Kunst. 32. årg. 1/2023, s 14-21. ill.

Adam Saks. Pietrasanta 2021. The Art Residency 5. Danish Research Foundation. 2023. 32 s. passim. ill. (s 5-6 The circle. By Andreas van Düren).

Playing with Fire. Edmund de Waal and Axel Salto. Forlaget Press [Website: <https://fpress.no>], Oslo 2023. 256 s. ill. noter. engelsk tekst. 200 kr. Fås på Clay Keramikmuseum Danmark: <http://claymuseum.dk>.

Playing with Fire. Edmund de Waal and Axel Salto. Red. af Sanne Flyvbjerg og Christina Rauh Oxhøll. Clay Keramikmuseum Danmark, Middelfart 2023. [20 s incl omslag]. ill. dansk tekst.

Walking With Salto. Colin Martin reviews *Playing with Fire*: Edmund de Waal and Axel Salto, an international touring exhibition on the Danish polymath artist curated by de Waal. Ceramic Review 325. 2024, s 25-28. ill. *

Playing with Fire. CLAY Museum of Ceramic Art Denmark. By Sanne Flyvbjerg. Ceramics: Art and Perception 122. 2023. *

Axel Salto - vækst, vildhed og vellyst. Red. af Kirsten Moesgaard og Kristina Kirk med bidrag af Anne Blond. Museet Holmen, Løgumkloster 2023. 40 s. ill. (s 6-7 Forord. Af Kirsten Moesgaard og s 9-37 At tvinge kaos og kraft ind under form - Axel Saltos kunst. Af Anne Blond). *

[Pylle Søndergaards] *Naturfortrolighed · Tankefuld · Øjebliksmærker · Tanker i tiden*. soendergaard.com. [2023]. [100 s]. ill.

Alexander Tovborg. Pietrasanta 2021. The Art Residency 4. Danish Research Foundation. 2023. 32 s. passim. ill. (s 5-7 Introduction. By Sara Hanne Andersen).

Per Weiss * 1953 † 2023. [Nekrolog]. Af Mirjam Gelfer-Jørgensen. keramiske noter. 29. årg. 57/2023, s 1.

Billedkunstnernes Keramik. Keramik fra Horsens Kunstmuseums samlinger. Tekst af Emilie Hartmann Kuang.

Horsens Kunstmuseum [Website: <https://horsenskunstmuseum.dk>], Horsens 2023. 32 s. ill. hf. 25 kr.

Saxbo og Nathalie Krebs. Red. af Anders Uhrskov og Jette Hoffmeyer med bidrag af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Kevin Henry, Jette Hoffmeyer, Gunnar Jakobsen, Heidi Laura, Anders Uhrskov og Elsebeth Welander-Berggren. Gads Forlag [Website: <https://gad.dk>], København 2023. 426 s. ill. litt. noter. fabriksmærker, drejermærker, keramik og kunstnersignaturer. register. ib. 499,95 kr.

Royal Copenhagen and Scandinavian Design. Art Nouveau to Modern. Through the eyes of Japanese and European collectors. With essay by Hiroyoshi Shiokawa & Michael Whiteway. [Udstilling i] Yokusuka Museum of Art. 2023. 191 s. ill. japansk og engelsk tekst. fabriksmærker og signaturer. (s 22-49 Royal Copenhagen, s 50-63 Bing & Grøndahl, s 66 s 90-99 Figure. Royal Copenhagen, Bing & Grøndahl, Dahl-Jensen, Rørstrand, s 168-169 Backstamps, s 173-178 Chronology. List of works, s 179-190 List of works [efter virksomhed], heraf s 179-181 Royal Copenhagen [Den kongelige Porcelainsfabrik], s 181-182 Bing & Grøndahl og s 185-186 Figure [Bing & Grøndahl, Den kongelige Porcelainsfabrik og Dahl-Jensens Porcelænsfabrik]). *

Stel forhandlet igennem tiderne i COOP. FDB. Af Elsemarie Døssing. [Uddrag af bogen "At samle på - Stel, hvilke historier gemmer det på?" Af Elsemarie Døssing. Forlaget Wadskjær, Vanløse 2023]. 15 s. ill.

Appendix. Bachelor Project '23. Crafts in Glass and Ceramics. Royal Danish Academy · Crafts in Glass and Ceramics, Bornholm, Nexø 2023. 88 s. ill.

Samlerens verden. Af Carsten Bagge Laustsen. Himmerlands Kunstmuseum, Aars 2023. 40 s incl omslag. ill. litt.

Samlerens Valg/The collector's Choice. C.L. David og nyere dansk kunst/C.L. David and Danish Early Modern Art. Af/by Anette Lindbøg Karlsen. Davids samling, København 2023. 64 s. ill. noter/notes. parallel dansk og engelsk tekst.

Poul Vad & Holstebro Kunstmuseum. Kunstsyn og museumsvision i en kulturby 1965-1981. Af Folke Kjems. Holstebro Kunstmuseum, Holstebro 2023. 288 s. ill. litt. noter. personregister.

Lerans magi · Skandinavisk keramik genom hundra år. från BIM Collection. Rian designmuseum, Falkenberg 2023. 128 s. ill. svensk, dansk og norsk tekst.

Hans-Henrik Dyhr * 1939 † 2023. [Nekrolog]. Af Gunnar Jakobsen. keramiske noter. 29. årg. 58/2023, s 1-2. litt.

Supplement 2018-2022

Niels Skovgaard. Painter · Sculptor · Ceramicist · Illustrator. Ed. by Anne-Mette Villumsen and Teresa Nielsen. Skovgaard Museet · Vejen Kunstmuseum · Fuglsang Kunstmuseum; Viborg, Vejen og Toreby 2018. 367 s. ill. litt. noter. [Oplag 300 ekspl.]. *

Nordkysten. Fortællinger fra Nordsjælland. Lindhardt og Ringhof, København 2020, s 154-157 (Finn Dam Rasmussen. Keramik. Af Finn Dam Rasmussen). ill.

Cahier technique. Cas d'école de Charlotte Poulsen. La Revue de la Céramique et du Verre. 246/2022, s 38-45. ill. [Charlotte Poulsen]. *

Bøger mv på vej om dansk keramik

---

100 års dansk keramik. Af Carsten Bagge Laustsen. Turbine [Website: <https://turbine.dk>], Aarhus. 24.06.24. 256 s. ill. litt. ib. 399,95 kr.

Martin Bodilsen Kaldahl · Probing the Floor, Sniffing the Air. Hatje Cantz Verlag, Berlin. 07.09.24. ca. 300 s. ill. litt. ib. Forhandles af Clay Keramikmuseum Danmark.

Royal Copenhagen and Bing & Grøndahl Porcelain, Stoneware and Faience - Forging a Legacy. 1-2. By Elliot Todd. ACC Art Publishing [Website: <https://www.accartbooks.com/uk>], Woodbridge. 11.11.24. 900 s. ill. litt. noter. index. ib. 125 £. *A thoroughly researched resource for scholars, collectors, auctioneers, historians, and anyone with an interest in Danish porcelain. Features almost 2000 photographs from a substantial private collection of Danish porcelain. Contains images of 97 marks and 285 signatures, which will aid identification for collectors.*

Nathalie Krebs og de keramiske kunstnere på Saxbo Stentøj 1929-1968. Af Henning Pihlmark. ill. litt. noter. navneregister. fabriksmærker, keramik- og kunstnersignaturer.

Clay Index - Spor i Keramikken & Keramiske Profiler. Af Ane Maria og Animi Holst-Schmidt. [Website: www.keramik-i.dk]. Forskningsprojekt, der spænder fra 1880'erne til 2010'erne, og som favner over 6.800 tekstprofiler om personer og virksomheder, over 32.000 genstands- og personfotos samt over 15.000 signaturer.

Nye udenlandske bøger 2023-2024 - et udvalg

Alf Jarnestad. Apparat för återställande av jämvikt. Av Johan Jarnestad og Anna Jarnestad. J&J [Website: <https://www.jarnestadbok.se>]. 2023. 255 s. ill. ib. 495 SEK.

Tillingefajans. Den lejongula fajansen från Kalmarsund. Fabrikerna i Timmernabben, Oskarshamn och Boda 1958-1932. Av Bengt Nyström & Annika Tegnér et al. Appell Förlag [Website: <https://appellforlag.se>], Stockholm. efteråret 2024.

Around the World in 80 Pots. The story of humanity told through beautiful ceramics. Ashmolean Museum [Website: <https://www.ashmolean.org>], Oxford og Welbeck Publishing Group 2023. 240 s. ill. litt. noter. ib. 20 £.

Porseleinkoorts. Het wonderbaarlijke ontstaan van Europees Porselein / *Porcelain Fever.* The wondrous origins of European Porcelain. Waanders Uitgeverij [Website: <https://www.waanders.nl/en>], Zwolle 2024. ill. litt. noter. nederlandsk og engelsk tekst. ib. 29,95 €.

Schach & Porzellan. Band 135. Porzellanikon [Website: <https://www.porzellanikon.org>], Hohenberg a.d. Eger 2024. ill. litt. 35,90 €.

Ceramic Artists on Creative Processes. How Ideas Are Born. Ed. by Miguel Angel Arteaga. Hoaki [Website: www.hoaki.com], Barcelona 2024. 280 s. ill. ib. 36,40 €.

Wedgwood. Craft & Design (Victoria and Albert Museum). By Catrin Jones. Foreword by Tristan Hunt. Thames & Hudson [Website: <https://thamesandhudson.com>], London 2023. 144 s. ill. litt. noter. ib. 14,99 £.

Contemporary British Studio Pottery. Forms of Expression. By Ashley Thorpe. Crowood Press [Website: <https://www.crowood.com>], Ramsbury 2023. 208 s. ill. litt. ib. 27,99 £.

Beyond East & West. Memoirs, Portraits and Essays. By Bernhard Leach. Annotated edition. Unicorn [Website: <http://www.unicornpublishing.org>], London 2024. 383 s. ill. index. ib. 35 £.

Kate Malone. A Life in Clay. Ed. by James Fox and Emma Chrichton Miller. Skira Editore [Website: <https://www.skira.net/en>], Milano 2024. 260 s. ill. litt. ib. 50 £.

Julian Stair. Memory, Material, Ceramics. By Ashley Thorpe. Foreword by Jago Cooper. Preface by Alun Graves. Yale University Press [Website: <https://yalebook.co.uk>], London. 28.05.24. 318 s. ill. litt. noter. ib. 40 £.

Janet Leach. Potter. By Joanna Wason. Unicorn [Website: <http://www.unicornpublishing.org>], London 2024. 160 s. ill. litt. ib. 25 £.

Taschenuhrständer. Porte-Montre/Pocket-Watch Stands. Eine süddeutsche Privatsammlung. Von Gun-Dagmar Helke et al. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 04.2024. 2 bd. 1200 s. ill. litt. noter. tysk, engelsk og fransk tekst. ib. 98 €.

Brennpunkt Keramik. Zeitgenössische Unikateramik der Sammlung Hannelore Seiffert. Von Nicole Nix-Hauck et al. Städtischen Galerie Neunirchen, Neunkirchen 2023. 84 s. ill. 17,80 €.

From China to Meissen. 300 Years of Blue Onion Pattern. By Anja Hell & Lutz Miedtank. Sandstein Verlag [Website: <https://verlag.sandstein.de>], Dresden 2023. 164 s. ill. litt. hf. 32 €.

Tafelzauber. Gesellschaftlicher Aufstieg und bürgerliche Esskultur im 18. Jahrhundert. Hetjens-Museum, Düsseldorf 2023. ill. litt. 14 €.

typisch.höfisch. göttlich.köstlich. Thüringer Porzellane der ahlers collection. Von Jeanette Lauterbach / Sabrina Lüderitz. Thüringer Landesmuseum, Heidecksburg Rudolstadt 2023. 60 s. ill. litt. hf. 15 €.

Weißes Gold aus Ilmenau. 50. Henneberg-Porzellan-Neuwerk Jubiläum. THK Verlag [Website: <https://thk-verlag.de>], Arnstadt 2023. 180 s. ill. 24,90 €.

Tonangebend · Starke Frauen und ihre Kunst 1918-1945. Von Joanna Flawia Figiel. Badisches Landes Museum, Keramikmuseum, Staufen 2023. ill. litt. noter. 24,90 €.

Keramik der Weimarer Kunstgewerbeschule Henry van de Velde. Keramik-Museum Bürgel [Website: www.keramik-museum-buergel.de], Bürgel 2023. 80 s. il. 12 €.

Magnificence of Rococo. Kaendler's Meissen Porcelain Figures. Ed. by Alfredo Reys and Claudia Bodinek et al. Arnoldsche Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 01.05.24. 400 s. ill. litt. noter. ib. 78 €.

Lustgarten. Porzellan und Gartenkunst. Von Christian Lechelt. Verlag Jörg Mitzkat [Website: <https://www.mitzkat.de>], Holzminden 2024. 112 s. ill. litt. noter. hf. 34,81 €.

Tunnel - Johannes Nagel. Works in Porcelain - Arbeiten aus Porzellan. 2018-2023. By/von Glenn Adamson, Esther Niebel & John White. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2023. 160 s. ill. litt. ib. 38 €.

- Art Nouveau um 1900.* Jugendstil aus Frankreich und Belgien. Von Anna Grosskopf und Tobias Hoffmann. Hirmer Verlag [Website: <https://www.hirmerverlag.de>], München 2023. 192 s. ill. litt. noter. ib. 26,49 €.
- René Buthaud: Céramiste Art déco.* 1886-1986. Par/by Françoise Cruège de Forceville & Emmanuel Bréon. Editions Norma [Website: <https://www.editions-norma.com>], Paris 2023. 176 s. ill. litt. noter. ib. 45 €.
- Ernest Chaplet.* The Peter Marino Collection. By Etienne Tornier. Phaidon Press [Website: <https://www.phaidon.com>], London 2023. 224 s. ill. litt. noter. ib. 250 €.
- Roger Capron.* Céramiste. Par Staudenmeyer/Capron. Éditions Norma [Website: <https://www.editions-norma.com>], Paris 2023. 200 s. ill. litt. ib. 55 €.
- Wouter Dam | Keramiek Ceramics.* By Jan de Bruijn & Martijn van Ooststroom. wbooks [<https://wbooks.com>], Zwolle 2023. 96 s. ill. litt. nederlandsk og engelsk tekst. 24.95 €.
- Mentors.* Céramistes & enseignants en Belgique/ Keramisten & leermeesters in België. Prisme Editions, Bruxelles 2023. 256 s. ill. litt. fransk og nederlandsk tekst. ib. 39 €.
- Lucio Fontana Catalogue Raisonné of Ceramics sculptures 1-2.* Ed. by Silvia Ardemagni. Skira Editore [Website: <https://www.skira.net/en>] Milano 2023. 817 s. ill. litt. engelsk udgave. ib. 250 £.
- Iznik Ceramics at the Benaki Museum.* By John Carswell, Mina Moraitou and Melanie Gibson. Gingko Library Art [<https://www.gingko.org.uk>], London 2023. 312 s. ill. litt. noter. ib. 60 £.
- Blue-and-White Porcelain.* Creation, Development and Competition in China, Japan and Europe. By Meili Yang. Liverpool University Press/Sussex Academic Press (UK) [Website: <http://www.sussex-academic.com>], 2023. 300 s. ill. litt. noter. ib. 110 £.
- Chinese and Japanese Porcelain in the Frits Lugt Collection.* By Christiaan J.A. Jörg. Fondation Custodia, Paris. Distributed by Paul Holberton Publishing [Website: <https://www.paulholberton.com>], London 2023. 272 s. ill. litt. noter. ib. 40 £.
- Porcelain for the Emperor.* Manufacture and Technology in Qing China. By Kai Jun Chen. University of Washington Press [Website: <https://uwapress.uw.edu>], Seattle 2023. 232 s. ill. litt. noter. ib. 58 £.
- Jingdezhen Imperial Kiln Museum.* By Zhu Pei. Images Publishing Group Pty Ltd [Website: <https://imagespublishing.com>]. 2023. 242 s. ill. ib. 40 £.
- Jade Green and Kingfisher Blue.* Longquan Wares from Museums and Art Institutes Around the World. By Rose Kerr. ACC Art Publishing [Website: <https://www.accartbooks.com/uk>], Woodbridge 2023. 288 s. ill. litt. noter. ib. 198 £.
- New Export China.* Translations across Time and Place in Contemporary Chinese Porcelain Art. By Alex Burchmore. University of California Press [Website: <https://www.ucpress.edu>], Berkeley 2023. 280 s. ill. litt. ib. 50 USD.
- Celadon on the Seas.* Chinese Ceramics from the 9th to the 14th Century (Yale Collections). By Denise Patry Leidy. Yale University Press [Website: <https://yalebook.co.uk>], London. 28.01.25. 120 s. ill. litt. noter. hf. 20 £.
- Mingei.* Art Without Heroes. Ed. by Roisin Inglesby. Yale University Press [Website: <https://yalebooks.co.uk>], London 2024. 168 s. ill. litt. noter. 35 £.
- Colors of Kyoto.* The Seifū Yohei Ceramic Studio. By Shinya Maezaki and Sinéad Vilbar. Cleveland Masterwork 7. D Giles Limited [Website: <https://gilesltd.com>], London 2023. 216 s. ill. litt. hf. 24,95 £.
- Radical Clay.* Contemporary Women Artists from Japan. Ed. by Joe Earle. Art Institute of Chicago/Yale University Press [Website: <https://yalebook.co.uk>], London 2023. 128 s. ill. litt. ib. 20 £.
- Leiko Ikemura: Usagi in Wonderland.* By Simon Kanner. Verlag Kettler [Website: <https://www.verlagkettler.de>], Dortmund. 15.04.24. 312 s. ill. litt. ib. 38 €.
- Form and Surface.* African Ceramics from the William M. Itter Collection. By Diane Pelrine. Scala Arts & Heritage Publishers Ltd. [Website: <https://scalapublishers.com>], London 2023. 192 s. ill. litt. ib. 39,95 £.
- Ash Glazes.* Techniques and Glazing from Natural Sources. By Phil Rogers. Ed. by Hajeong Rogers. 3rd ed. Herbert Press/Bloomsbury Publishing [Website: <https://www.bloomsbury.com/uk>], London 2023. 176 s. ill. litt. register. ib. 30 £.
- Keramische Glasuren.* Teil 1 und 2. Von Wolf Matthes. Hanusch Verlag, Lahnstein. 29.04.24. 620 s. ill. litt. ib. 78,28 €.

Dansk designhistorie 1-2. Red. af Lars Dybdahl. Strandberg Publishing [Website: www.strandbergpublishing.dk], København 2023. 584 og 320 s. ill. litt. noter. registre til hvert bind. ib. 599,95 kr.

Bind 1 af *Dansk designhistorie* er skrevet af en af Danmarks største kendere af dansk designhistorie, Lars Dybdahl, der giver et samlet overblik over dansk designs udvikling *fra oldtidens jægerkultur til nutidens livsstils-samfund*, som er bindets undertitel, hvor hovedvægten dog ligger på tiden efter 1800. Bindet dækker i seks informationsmættede afsnit fint de mangfoldige emner, som en designhistorie bør omfatte.

Hvis man ser på *keramiske noters* fokusområde, keramikken, så kommer Lars Dybdahl efter min opfattelse godt rundt om dette emne, og placerer tingene i den tid, hvor udviklingen er sket, og hører hjemme. Hvis vi tager udgangspunkt i 1775, så får vi oprettelsen af Den kongelige Porcelainsfabrik og dets første produkter samt pottemagercentrenes opståen i Sorring ved Silkeborg, Hllum ved Rold Skov og Nordsjælland med hvert et halvt hundrede udøvere, uden dog at komme tættere ind på disse lokale pottemageriers virksomhed og arbejder.

Herefter følger et afsnit om ”Underglasurmaleriet, det hvide porcelæn og krystalglasurerne” hos Den kongelige Porcelainsfabrik og Bing & Grøndahl samt et afsnit om den lige så vigtige kunstnerkeramik, der er udrundet af Utterslev Pottemageri, som ejedes af Johan Wallmann, hvor Thorvald Bindsbøll og Skovgaard-familien og kredsen omkring dem slog deres folder i starten og senere Thorvald Bindsbøll hos pottemager G.A. Eifrig i Kjøbenhavns Leervarefabrik i Valby, men også Niels Hansen Jacobsen og J.F. Willumsens egne arbejder nævnes i denne sammenhæng.

Gennemgangen af porcelænsfabrikkernes stel indledes med det musselmaledede stel fra Den kongelige Porcelainsfabrik, der fremstilledes fra 1776 og ikke Flora Danica, som først kom til i 1790. Forinden vi i de respektive afsnit når frem til Bing & Grøndahl og Den kongelige Porcelainsfabriks arvtager, Royal Copenhagens stel Ursula af Ursula Munch-Petersen og stellet Mussel Mega af Karen Kjældgård-Larsen [ikke Kjældgaard], har vi inden da passeret bl.a. Hejrestellet af Pietro Krohn hos Bing & Grøndahl (B&G); Mågestellet af Fanny Garde hos B&G; Aladin af Ove Rasmussen hos Søholm; Confetti mfl. af Nils Thorsson hos Alumina; Thermodan af Axel Brüel for Porcelænsfabriken ”Danmark” [ikke ”Porcelainsfabriken Danmark”]; Dan-ild af Axel Brüel for Porcelænsfabriken ”Danmark”; Hank af

Erik Magnussen for B&G, hvis stel på 18 dele DSB i en årrække anvendte overalt på færger, jernbanerestauranter og kantiner; Gemma og Gemina af Gertrud Vasegaard hos B&G; Blåkant af Grethe Meyer for Alumina og Konkylie af Arje Grigst for Den kongelige Porcelainsfabrik, for nu blot at nævne nogle af de mere markante stel, som fandt vej til de danske hjem, og hvoraf flere er ret efterspurgt af samlere i dag.

Et sidste afsnit om keramikken behandler lidt kortfattet efterkrigstidens værkstedskeramik, men før vi når frem dertil, har vi bl.a. været forbi såvel enkelte kunstneres værksteder og fabrikkernes unikaproduktion samt andre produktionsting, fx arbejder af Axel Salto m.fl.

Bindet er skrevet i et sprog, der kan være krævende for læseren, men som kendetegner Lars Dybdahls sprogbrug. Bindet er illustreret med en række velvalgte, somme tider overraskende genstande inden for alle emner, men er også et gensyn med mange ikoniske og velkendte objekter.

Bind 2 er *tematiske nedslag i dansk design fra 1850 til i dag*, som indeholder 30 artikler af 28 forfattere, hvor jeg vil koncentrere mig om Mette Bielefeldt Bruuns artikel om *Værkstedskeramikken - individualitet og fælles manifestationer*, en artikel på 10 sider, heraf lige godt fire sider tekst, så det er ret begrænset, hvad nedslaget fortæller.

Indledningsvis ville det have været rart at vide, hvorledes forfatteren definerer værkstedskeramik, for i artiklen medtages både ting fremstillet på Den kongelige Porcelainsfabrik og Saxbo samt i små værksteder, hvor der kun var en enkelt keramik. Således gengives Axel Saltos ”Kraftens Kerne” (1956) fra Den kongelige Porcelainsfabrik og Eva Stæhr-Nielsens spalte-kande fra Saxbo, men er det værkstedskeramik? Således har Saltos ”Kraftens Kerne” aldrig været henregnet som værkstedskeramik.

Om Axel Salto står der bl.a., at ”1931-32 arbejdede han for Saxbo, og senere fortsatte han sin kunstneriske udvikling i et samarbejde med Den Kongelige Porcelainsfabrik”. Axel Salto har aldrig arbejdet for Saxbo, men anvendte værkstedets faciliteter 1931-32 til fremstilling af egne arbejder. Ingen af hans arbejder fra den tid hos Saxbo bærer - efter Saxbo-specialisters udsagn - Saxbos bomærke, men kan identificeres via kataloger, hvoraf det fremgår, at de er fremstillet hos

Saxbo, Nathalie Krebs' specielle glasurer eller hvis fremstillingsåret 31 eller 32 er indridset.

Endvidere fremgår det, at: ”*Med den store Stockholmsudstilling i 1930 fik funktionalismen afgørende vind i sejlene i Norden, men indflydelsen var ikke så tydelig at spore i keramikken som i andre dele af kunsthåndværket. Enkelte modernister som Arne Bang og Christian Poulsen forholdt sig dog med rene former og klare farver til tidens nye stilistiske udtryk*”.

Slår man op i *Christian Poulsen keramik 1935-1975*, som Trapholt udgav i 1987, fremgår det, at Christian Poulsen først fik eget værksted i 1935 i Kolding, og i tiden frem til dette værksted lukkede i 1938 fremstillede han mest dekorerede eller grove keramiske værker i sin egen Christian Poulsen stil. De rene farver og former blev næsten udelukkende fremstillet i det værksted, som han etablerede i Lyngby i 1946, hvor vi så må siges at være væsentlig længere oppe i tiden for Christian Poulsens vedkommende end antydet i artiklen.

Spørgsmålet er også, om Arne Bang, der i 1929 rykkede fra sit værksted i København til Holmegaards Glasværk i Fensmark, hvor han fortsætter sin stentøjsproduktion, kan medregnes her, hvad jeg ikke er helt sikker på, i hvert fald ikke ud fra kataloget ”Holmegaards Stentøj” fra 1932.

Var det ikke nærmere Nathalie Krebs med Nylund & Krebs' Keramiske Værksted (fra 1931 Saxbo), der fra 1929 stod for det nye og seriefremstillede stentøj i rene farver og enkle former?

Om Axel Salto fortsætter forfatteren: ”*Men det var alligevel symptomatisk, at en af 1900-tallets vel nok største keramiske kunstnere, Axel Salto, brød igennem, da funktionalismen var på sit højeste. I tre særudstillinger mellem 1929 og 1931 trådte han klart frem på scenen som den store fornyer i dansk keramik med sin riflede, knobbede og spirende stil*”. Desværre fremgår det ikke af teksten eller noterne, hvilke udstillinger det drejer sig om, men uanset dette så skriver Salto selv først om den spirende stil i tidsskriftet *Samleren* i 1937 [14. årg. Januar 1937, s 1-5] i artiklen *Epilog til en Stentøjsproduktion 1929-1937*, hvor der er afbildet to udaterede krukker i den spirende stil, men spæde i forhold til de senere ret så vilde, og som Carl Halier, da på Den kongelige Porcelainsfabrik, har lagt glasur til. Vaser af denne type findes umiddelbart tidligst fra 1936 ud fra foreliggende oplysninger.

I øvrigt kalder forfatteren på side 201 ”Landsforeningen Dansk Kunsthåndværk” for ”Landsforeningen for Dansk Brugskunst og Design”, hvilket forfatteren

ville kunne have set, ikke er korrekt ved et opslag i tidsskriftet ”Dansk Kunsthåndværk”.

I afsnittet ”Danske lamper” måtte jeg konstatere, at forfatteren Malene Lytken, der er lampespecialist, ikke har styr på definitionen af *keramik*, idet der af en billedtekst fremgår, at: ”Den aldrig patenterede kantede [lampe]fod blev oprindeligt fremstillet i både opalglas og porcelæn, men blev senere også fremstillet i billigere versioner i keramik”!

For keramikens vedkommende finder jeg, at forfatteren til bind 1, Lars Dybdahl, kommer godt omkring emnet, men *Dansk Designhistorie* kan naturligvis ikke dække keramikken tilnærmelsesvist på samme dybdegående og med samme høje detaljeringsgrad som speciallitteraturen på området. Bind 2 lever ikke helt op til forventningerne, selv om flere af forfatterne leverer udmærkede artikler, mens andre står noget svagere.

Gunnar Jakobsen

Saxbo og Nathalie Krebs. Red. af Anders Uhrskov og Jette Hoffmeyer med bidrag af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Kevin Henry, Jette Hoffmeyer, Gunnar Jakobsen, Heidi Laura, Anders Uhrskov og Elsebeth Welander-Berggren. Gads Forlag [Website: <https://gad.dk>], København 2023. 426 s. ill. litt. noter. fabriksmærker, drejermærker, keramik og kunstnersignaturer. register. ib. 499,95 kr.

Bogen omfatter: S 10-12 Indledning. Af Anders Uhrskov, s 19-43 Nathalie Krebs – personligt liv og levned, kapitel 1. Af Anders Uhrskov, s 45-81 Nathalie Krebs – virksomhedsejer og glasurmester, kapitel 2. Af Anders Uhrskov, s 83-107 Saxbo - kunstnerisk succes men salgsmæssig udfordring, kapitel 3. Af Anders Uhrskov, s 109-139 Saxbos værkstedshistorie, kapitel 4. Af Jette Hoffmeyer, s 141-155 Fra Sung til Saxbo, kapitel 5. Af Mirjam Gelfer-Jørgensen, s 157-185 Den svenske forbindelse, kapitel 6. Af Elsebeth Welander-Berggren, s 187-195 Saxbo i USA, kapitel 7. Af Kevin Henry, s 197-223 Nathalie Krebs og kvindernes nye muligheder, kapitel 8. Af Heidi Laura, s 225-255 Saxbos glasurer, bundmærker og glasurnøgle, kapitel 9. Af Jette Hoffmeyer, s 257-384 Saxbostentøj i billeder, kapitel 10. Forord af Anders Uhrskov, billedtekster og glasuridentifikation af Jette Hoffmeyer, tekst af Mirjam Gelfer-Jørgensen og biografier af Heidi Laura, s 406-408 Noter, s 409-412 Litteratur om Saxbo og dets kunstnere - et udvalg. Ved Gunnar Jakobsen, s 414-415 Udstillinger. Af Jette Hoffmeyer, s 416-418 Kunstnere og ansatte på Saxbo. Af Jette Hoffmeyer, s 419 Forfatterbiografier og s 420-421 Register.

Den danske keramiks historie i det 20. århundrede er rig på steder og personligheder, som var med til at skabe dynamik og fremgang for det keramiske håndværk. Sam-

fundsudviklingen i mellemkrigstiden og det økonomiske opsving i årtierne efter 2. Verdenskrig skabte grobund for at etablere mange nye små og mellemstore virksomheder og værksteder, som blandt andet fremstillede serier af brugsting i stentøj til et stort publikum. Den idealistiske idé, der lå bag mange af initiativerne, var at skabe funktionelle ting af god kvalitet til en overkommelig pris til den voksende mellemklasse.

Til denne nye gruppe af keramiske virksomheder hører Saxbo, som eksisterede fra 1929-1968, og hvis navn stadig vækker genklang ikke mindst for ældre generationer, der er vokset op med krukker, kander og skåle fra Saxbo. Det er dog ikke ensbetydende med kærlighed til barndommens keramik, men kan snarere have bevirket visse fordomme i forhold til den dominerende stilretning i hjemmet. Så interessen for Saxbo keramik dalede stille i årene efter virksomhedens ophør i 1968, hvor der efterfølgende var mere fokus på den nye ekspressive keramik samtidigt med, at den danske produktion af brugskeramik fik voksende konkurrencen fra den billige importerede. Imidlertid er der nu tegn på, at Saxbos klare former og forfinede glasurarbejde igen kan tiltrække nye samlere, ikke mindst blandt de unge.

Når man taler om Saxbo, taler man straks også om Nathalie Krebs (1895-1978), kemiingeniør og glasurkunstner, medstifter af virksomheden *Nylund og Krebs* sammen med den dansk-finsk-svenske billedhugger Gunnar Nylund. De arbejdede begge på Bing & Grøndahl, som de forlod i utålmodighed i 1929 for på egen hånd at virkeliggøre fælles planer om at demokratisere og popularisere udviklingen af stentøjet i en brugsorienteret retning. Da Nylund i 1930 rejste til Sverige for at blive kunstnerisk leder af Rörstrand porcelænsfabrik ændredes navnet til *Saxbo*, og Nathalie Krebs var herefter enejer og direktør frem til virksomhedens ophør i 1968. De to stiftere startede i stentøjspioneren Patrick Nordströms gamle værksted i Islev, og efter en flyvende start flyttede Nathalie Krebs i 1937 Saxbo til en moderne, nybygget værkstedsbygning i Herlev. Bogens kapitel 8 omhandler denne karismatiske og markante kvinde, hvis usædvanlige valg af uddannelse og karriere langt overskred grænserne for tidens sædvanlige kvinderoller.

Igennem en årrække har en kreds af fagfolk, samlere og kendere indsamlet og bearbejdet materiale og kilder til Saxbos historie med henblik på at publicere det til glæde for en større offentlighed. Resultatet af deres arbejde er nu udkommet i form af den foreliggende rigt illustrerede, indbydende og indholdsrige store bog. Redaktør er cand. mag. Anders Uhrskov og medredaktør kemiingeniør, fhv. museumsleder og kulturformidler i Herlev kommune Jette Hoffmeyer. Foruden det redaktionelle arbejde har de begge skrevet flere af bogens centrale kapitler, så det er takket være deres indsats, at den store monografi er blevet realiseret.

Bogen er opdelt i 10 kapitler, hvor Anders Uhrskov tegner sig for de tre første med grundfortællingen om den nationalt og internationalt højt berømmede Saxbokeramik. Uhrskov er en glimrende fortæller og man mærker, at han har et vidende og engageret greb om historien. Han kender det store persongalleri i og omkring Saxbo, arbejdets gang i værkstedet, de omkostningstunge, men nødvendige udstillinger i ind- og udland, den stramme økonomi, betydningen af samarbejdet og tilliden mellem den kunstneriske formgiver, Eva Stæhr-Nielsen, der var værkstedets chefdesigner gennem alle årene og glasurkunstneren Nathalie Krebs. Formålet med bogen defineres klart i indledningen, og efter endt læsning kan det konstateres, at formålet mere end opfyldes:

”Den keramikinteresserede danske offentlighed har ikke hidtil haft adgang til en samlet beskrivelse af keramikeren, civilingeniør Nathalie Krebs (1895-1978) og hendes værksted Saxbo (1929-68), dets stentøj og medarbejdere. Denne bog, som har været længe undervejs, tilstræber at fremlægge en samlet oversigt over værkstedets udvikling, dets unikke produktion og de involverede kunstnere og designere” (s 10).

Bogens medredaktør Jette Hoffmeyer skriver om Saxbos værkstedshistorie (kap. 4) og om Saxbos glasurer (kap. 9), bundmærker og glasurnøgler. Hun har spillet en central rolle i forsøget på at etablere en Saxbosamling i Herlev, hvor værkstedsbygningen, som kommunen afkøbte Nathalie Krebs i 1964, er bevaret. Hoffmeyer synes også at have et ikke nøjere defineret ansvar for Saxbos efterladte værkstedsarkiv, hvor det af bogen fremgår, at det bl.a. indeholder Nathalie Krebs’ arbejdsbøger, glasuropskrifter og korrespondance samt en righoldig samling af fotografier, presseklip og trykt materiale. Netop takket være arkivmaterialet dokumenteres på herlig vis livet på Saxbo, arbejdet i værkstederne, pauserne på den solvarme trappe, de mange reoler med de færdige og ufærdige arbejder, optagelser fra udstillinger, kongeligt besøg og meget mere. De mange illustrationer gør denne bog levende og nuanceret og fortæller om tiden og menneskene og et arbejdsfællesskab i en mindre kunstnerisk håndværksvirksomhed omkring midten af forrige århundrede.

I kap. 9 dykker Hoffmeyer ned i arkivet vedrørende Nathalie Krebs’ glasurarbejde og dokumentationen af hendes livslange eksperimenterende og kunstneriske tilgang til udviklingen af glasurerne. Her kommer deres fælles baggrund som kemiingeniører stoffet til gode. I dette kapitel er foruden et udvalg af glasuropskrifter også samlet en billedokumentation af de vigtigste glasurer, som Krebs skabte og som anvendtes over en årrække. Dertil kommer bundmærker mm.

Dr.phil. og fhv. overbibliotekar og souschef ved Designmuseum Danmark Mirjam Gelfer-Jørgensen skriver i kap. 5 om Saxbos betydning for den kunstindustrielle

bevægelses formål om at skabe ”en kunstnerisk kvalitetsproduktion på et prisniveau, der kunne appellere til et bredt udsnit af købere” (s 142). Hun karakteriserer den som et bindeled mellem en industrialiseret produktion og en produktion med en kunstnerisk individualitet. Forfatteren beskæftiger sig også med Saxboglasurerne og den danske fortolkning af inspirationen fra Østen, især Japan, hvor både de franske og efterfølgende danske stentøjskunstnere og virksomheder hentede forbilleder og viden om stentøjets hemmeligheder. Hun tilslutter sig opfattelsen af, at Nathalie Krebs med rette er blevet kaldt glasurkunstner (s 142).

Mirjam Gelfer-Jørgensen skriver også om Saxbos figurer, hvor værkstedet bistod en række af tidens anerkendte kunstnere med især glasurarbejdet. Det var en indtægtskilde for værkstedet ved siden af brugsserierne (s 344f).

De følgende to kapitler omhandler den succes, som Saxbo havde både i Skandinavien, især Sverige, og i USA.

”Den svenske forbindelse” (kap. 6) beskrives eksakt og vidende af kunsthistorikeren fhv. museumschef Elsebeth Welanders-Berggren. Den var vigtig og i høj grad med til at profilere Saxbo og blev betragtet som et kvalitetsstempel af keramikken. Det er nærliggende, at Gunnar Nylands position som anerkendt kunstner og hans nære forbindelse til Nathalie Krebs fremmede en øget opmærksomhed om Saxbo i Sverige. Stentøjet var omdrejningspunktet, og forfatteren konkluderer, at det var Nyland, der førte den danske stentøjstradition til Sverige. Medvirkende til udbredelsen af Saxbo var naturligvis også en række vigtige velanmeldte Saxboudstillinger i anerkendte gallerier og museer helt fra 1930 og gennem de næste årtier, selv under krigen i 1943, og senest i 1964. I artiklen citeres en række eksempler på den meget positive kunstkritik i de svenske aviser og tidsskrifter, her skriver fx anmelderen i Svenska Dagbladet 27.10.1939 ”ligesom stentøjet er aristokraten blandt de keramiske teknikker, sådan er Nathalie Krebs dets moderne mester. Jeg tror ikke, at der nogetsteds i verden netop nu skabes et mere fuldendt stentøj end Saxbos” (s 169).

Der var et betydningsfuldt antal svenske storsamlere af Saxbokeramik, deriblandt den svenske kronprins og senere kong Gustaf VI Adolf, hvis interesse for og viden om historie, arkæologi og keramik, især kinesisk fra Sung- og Tangtiden, var velkendt. Saxbo blev et centralt samlingsområde for kongen, hvad hele 67 værker i den kongelige samling vidner om. Også i vigtige svenske museer er Saxbo repræsenteret gennem et betydeligt antal gode værker. I 1954 blev Nathalie Krebs meget usædvanligt udnævnt til kongelig svensk hofleverandør.

Som før nævnt blev Saxbo kendt i USA gennem repræsentationen i flere af fremstødene for Scandinavian Design i efterkrigstiden, men Saxbo var allerede anerkendt internationalt på grund af tildelingen af prestigefyldte priser på flere af verdensudstillingerne i 1930'erne.

I kapitel 7 fortæller Kevin Henry, amerikansk samfundsforsker og samlere af kunstnerkeramik fra det 20. århundrede, om de store udstillinger, der fra 1950'erne og ind i begyndelsen af 1960'erne gjorde skandinavisk design kendt og efterspurgt på det amerikanske kunst- og designmarked. Forfatteren nævner udstillingerne og også de amerikanske museumsfolk, som har taget en særlig interesse i dansk keramik og formidlet deres begejstring og værdsættelse i udstillingskataloger mv. Selv i udstillinger af dansk samtidskeramik fra det 21. århundrede uden fysiske værker fra Saxbo indgår omtale af Saxbokeramikken som et slags referencepunkt for dansk keramiksk kvalitet og ry. Forfatteren nævner, at interessen for Mid-Century Modern-stilen aftog på det amerikanske marked fra midten af 1960'erne, herunder for periodens danske kunsthåndværk. Men fra starten af 1990'erne kom en genopblomstring, som stadig varer ved, og som betyder, at Saxbokeramik nu ofte henter høje priser på det amerikanske designmarked (s 195).

Kapitel 8 har overskriften ”Nathalie Krebs og kvindernes nye muligheder” og er forfattet af ph.d., kulturjournalist og forfatter Heidi Laura, der i ord og billeder tegner et indgående portræt af den interessante kvinde, der besjælede og drev Saxbo i op- og nedgangstider gennem hele virksomhedens levetid fra 1930-1968. Nathalie Krebs valgte som en ud af ganske få kvinder at uddanne sig til kemiingeniør. Heidi Laura gengiver en meget fin tekst, som Nathalie Krebs i 1950 skrev om sin tidlige motivation for netop denne uddannelse (s 212). Efterfølgende valgte hun sin karriere som virksomhedsejer med ansvar for den kunstneriske linje og daglige drift, hvad der i sig selv var skelsættende i den mandsdominerede samtid. Hun udviklede og udførte med egen hånd alle værkstedets glasurer, som anvendtes i samarbejde med den individuelle kunstneriske formgiver. Og hvad mere er, så gjorde hendes markante personlighed det muligt for hende at leve sit liv, som hun selv valgte det, og at blive accepteret og anerkendt for sin dygtighed og aldrig svigtende kvalitetskrav til det keramiske arbejde både af fagfæller og i offentligheden. Sammen med kredsen af medarbejdere, der ofte var kvinder, og med gode relationer til mange af tidens førende kunstnere, skabte hun en god og inspirerende arbejdsplads og et levende kunstnerisk livsværk i kraft af de mange keramiske værker, der findes rundt om i samlinger og museer - og i hjemmene. Netop det sidste var stifternes overordnede mål med at bryde op fra det sikre arbejde for Bing & Grøndahl at skabe deres egen virksomhed og udvikle stentøjet til alle mands eje.

Heidi Lauras artikel fortæller tankevækkende om kvindernes kunstneriske og samfundsmæssige forhold, roller og begrænsninger for kun 100 år siden, og hvor Nathalie Krebs selv i dag står frem som en rollemodel for individets ret til selvbestemmelse.

Bogen om Saxbo og Nathalie Krebs er blevet den store samlede historie, der var udgavernes formål. Teksterne er gode og relevante og godt redigerede med de mange autentiske illustrationer. Dertil kommer, at den nyttige litteraturliste af Gunnar Jakobsen ikke kan undgå at inspirere til yderligere læsning. Og sidst i bogen gennemgår man med glæde det store billedafsnit med kunstnerbiografier og meget fine helsidesfotografier af en lang række stentøjsværker, hvor man føler, at man på bedste vis guides gennem Saxbouniverset. Heldigvis er denne del af bogen trykt på glittet papir, så ikke mindst glasurterne kommer til deres fulde ret (s 257-384).

Anmelderens efterskrift:

Som det vil være fremgået, har det ikke været hensigten her at gå i detaljer med en eventuel kritik af det faktuelle indhold, som fremlægges af bogens forfattere. Større kendere af Saxbo vil utvivlsomt have synspunkter på dette felt. Min hensigt har været at styrke appetitten på fordomsfrit at tilegne sig den nye bog og at glæde sig over, at der nu foreligger en let tilgængelig, indholdsrig og levende fortælling om stentøjets position i den danske keramiktradition og om Saxbos indsats og betydning i den historie. Saxbokeramikken fortjener at blive brugt, værdsat og set på af mange nye (og gamle) øjne.

Bodil Busk Laursen

Alkymistisk træf. Et keramisk møde mellem fortid & nutid. Red. af Teresa Nielsen. Grafisk tilrettelæggelse Carl-H.K. Zakrisson og Tod Alan Spoerl. Fotos af Niels Hansen Jacobsens keramik: Pernille Klemp. Vejen Kunstmuseum [Website: <https://www.vejenkunstmuseum.dk>], Vejen 2023. 288 s. ill. litt. noter. 298 kr.

I Teresas Nielsens målrettede indsats for Niels Hansen Jacobsens museum har denne driftige museumsleder gjort Vejen Kunstmuseum til en væsentlig aktør inden for dansk kunst. Kan man ikke lige smutte forbi Vejen, så har museet en hjemmeside med megen information om historien, kunstneren og meget andet med afbildninger og oplysninger, ikke mindst om den efterhånden store keramiske samling, hvor den omfattende Saxbo-samling til stadighed udvides med gaver af relevante værker bl.a. fra samlere.

Teresa Nielsens seneste initiativ er bogen og udstillingen *Alkymistisk træf*, der placerer Hansen Jacobsen som en af det 20. århundredes mest nyskabende og interessante keramikere - og det selv om han stod på bar bund

inden for dette felt; eller vel netop derfor fik skabt værker, der peger frem mod vor egen tid. Bogen er imidlertid ikke blot en gennemgang af nogle af de keramiske værker, men en tilbundsående analyse af kunstnerens bidrag til det keramiske område.

Man har gerne betragtet Hansen Jacobsens keramik som perifer i forhold til hans "rigtige", monumentale kunst. Det er et stadigt tilbagevendende problem, at kunsthåndværk og -industri marginaliseres, når det udføres af en billedkunstner eller arkitekt - dog ikke af kunstneren selv, men af eftertidens historikere.

I 1890'erne opholdt Hansen Jacobsen sig i Paris, hvor han og hans kone boede i et område med andre kunstnere, heriblandt Jean-Jacques Carriès, der arbejdede med stentøj med forskellige glasurer bl.a. også med løbeglasur. Uden andre forudsætninger end fascination af et kunstnerisk område, hvor man slap forbindelsen til tidens glæde ved ornamentale dekorationer på porcelænet og genopfandt stentøj, hvor man lod glasuren spille hovedrollen, begyndte den danske billedhugger som en anden alkymist at eksperimentere med de keramiske grundstoffer, som i modsætning til hans arbejde med skulpturer kunne formes direkte i det bløde ler.

Der slås i bogen en streg over, at hans bugtede mundinger og uregelmæssige former var resultat af fejlbrænding. Håndens aftryk og resultater af vanskeligheden ved at styre brændingen førte ikke til kassation, tvært imod udstilledes de og solgtes endog. Motivationen for dette kom som meget andet i denne periode også fra den asiatiske keramik; også hos andre kunstnere, der arbejdede med leret, ses disse "fejlbrændinger" uregelbundne med former og riller fra drejningen som vilde effekter.

Bogens første kapitel fortæller - måske lidt umotiveret i netop denne forbindelse - om de langvarige og komplicerede forsøg gennem tiderne på at skabe guld. I det 18. århundrede lykkedes det at finde ikke guld, men det "hvide guld", nemlig porcelæn, dette kostelige, ikke porøse materiale, der fra Kina i århundreder havde fascineret europæerne. Men i forbindelse med Hansen Jacobsen og de nulevende ti eksperimenterende keramikere, der i nogle workshops på Vejen Kunstmuseum skulle søge at afkode Hansen Jacobsens brug af lerarter, glasurer og effekter som metal, giver ordet alkymist god mening. Hansen Jacobsens forsøg med forskellige materialer var ikke ulig alkymisternes eksperimenter.

Teresa Nielsens ide om et alkymistisk træf og hendes særdeles læsbare tekst afstedkommer en fornyelse inden for designhistorien ved ikke kun at beskrive former og dekorationer, men at gå i dybden med hele

arbejdsprocessen, der i dette tilfælde gav holdet mange udfordringer. Afsnit for afsnit fortæller Teresa Nielsen om denne ”optrævelse” af det unikke oeuvre på basis af breve, notater og optegnelser i regnskabsbøger, samtidig med at hun relaterer det til tidens andre strømninger inden for keramikken. For det var i kunstnerens ti år lange ophold i Paris, at dette væsentlige afsnit i dansk kunsthistorie blev taget, inspireret af det nybrud, som franske kunstnere skabte, inspireret af østasiatisk, i særdeleshed japansk keramik (noget bogens forfatter i øvrigt tidligere har skrevet om). Efter hjemkomsten, hvor Hansen Jacobsen slog sig ned i Vejen, fletter det lokalhistoriske sig ind i beretningen. Udgravning af kunstnerens kasserede skår ved værkstedet viste sig at kunne give vigtige oplysninger til holdet af keramikere.

Teksten er levende, den forhøjes af det gennemkomponerede layout med skarpe nærbilleder af utallige af kunstnerens keramiske små og større arbejder, hvor imellem samtidige fotografier bidrager til at dokumentere fremstillingsår. Intet i denne bog er overladt til tilfældighederne.

Blandt de mange afsnit kan foruden ”Keramik og Alkymi” af Jan Bæklund, og Teresa Nielsens om forudsætninger og proces, nævnes hendes 5 afsnit, skrevet på basis af de workshops, holdet deltog i, hvor de forskellige bestanddele af kunstnerens keramik analyseres. Netop fordi værket er så særpræget og forskelligt fra tidens andre kunstneres, er det ikke bare interessant, men meget informativ læsning. Ler og glasurer afkodes. Foruden disse to basale komponenter anvendte Hansen Jacobsen glas og metal som integrerede elementer. Læseværdigt er også afsnittet om hans forskellige sokler - for som forfatteren skriver - udgjorde soklen en ikke uvæsentlig del af værket - i øvrigt i lighed med samtidens billedrammer, og i modsætning til vor tids ensartede sokler, der tilstræber anonymitet.

Hvis *keramiske noter* uddelte stjerner, skulle denne publikation have 6 for indhold, 6 for illustrationerne og 6 for layout. Det eneste lille men, er et manglende index.

Mirjam Gelfer-Jørgensen

Playing with Fire. Edmund de Waal and Axel Salto. Forlaget Press [Website: <https://fpress.no>], Oslo 2023. 256 s. ill. noter. engelsk tekst. 200 DKK. Fås på Clay Keramikmuseum Danmark: <http://claymuseum.dk>.

I samband med den internationellt turnerande utställningen *Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto* har en bok med samma titel publicerats av det

norska Forlaget Press. I jämförelse med de senaste årens påkostade inbundna böcker om Salto som *Axel Salto: Stentøjsmesteren* (red. Susanne Bruhn & Pia Wirnfeldt, 2017) och *Axel Salto på papper* (Lars Dybdahl, 2019) är detta en till det yttre något mer anspråkslös utgåva, häftad och i mindre format. Om de två nyss nämnda titlarna har karaktären av uttömmande kataloger över Saltos arbete, är *Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto* mer av en teoretisk fördjupning som bygger på idén att skapa en dialog mellan två högt profilerade konstnärskap. Tyngdpunkten ligger på Edmund de Waals sätt att närma sig, möta och fundera kring Saltos keramik och arbeten i andra material samt – inte minst – hans texter.

Redan i sitt keramikhistoriska översiktsverk *20th Century Ceramics* (2003) gav de Waal en prominent plats till Salto i berättelsen om den moderna keramikens internationella avantgarde. Vid presentationen av den nya boken och utställningen på CLAY i Middelfart i oktober 2023 konstaterade de Waal att Salto var den främste (the greatest) inom keramiken under 1900-talet – en position som i den anglosaxiska världen ju annars ofta brukar tilldelas Bernard Leach. Som en framstående kännare och kritiker av just Leach, och själv ofta nämnd som världens mest framgångsrike nu levande keramikere, kan de Waal här tala med en särskild auktoritet.

Boken gestaltar ett möte mellan två jämbördiga, om än mycket olika, konstnärer. Salto kom från måleriet och grafiken och hans framgång inom keramiken var avhängig de skickliga modellörer, glasyrkemister, bränningstekniker och andra som fanns på de fabriker och verkstäder han samarbetade med, ett faktum han själv berörde i sina texter. Hans sentida kollega de Waal är mer av en verkstadskeramikere, utbildad som lärling i den brittiska studio pottery-traditionen, men driver idag en stor ateljé med flera anställda medarbetare. Saltos keramikpjäser är oftast individuellt utformade solitärer, medan de Waal blivit känd för stora installationer med hundratals likartade kärl arrangerade på hyllor. Det som för dem samman är inte stil- eller arbetsmässiga likheter, utan snarare en uppfattning om den keramiska pjäsen som något för människan djupt meningsbärande och något som är förbundet med historia, myter och minnen. De delar också intresset för skrivande; när de Waal beskriver Salto som ”a man of letters” låter det sig läsas också som en beskrivning av honom själv.

Det är tydligt i boken att de Waals avsikt är att se på Saltos modernistiska konstskapande med nyfikna ögon och ställa frågor kring vad det har att säga idag. Vilka var dess drivkrafter och vilken är dess nutida relevans? Som keramikere med fallenhet för att skriva har de Waal ett naturligt intresse för Saltos publicerade texter, och boken inleds med en serie utdrag ur den danske kollegans artiklar och böcker från 1920- till 1950-talet, varav

lejonparten tidigare inte funnits i engelsk språkdräkt. Vem som varit redaktör för textutdragen är oklart, men de förefaller vara valda av de Waal, eller i samråd med honom. Kortare citat från de översatta Salto-texterna återkommer i de Waals egen essä i boken, med rubriken "Repeat, rewise, return", där han med utgångspunkt i ett fotografi av Salto i en av Den kongelige Porcelainsfabriks stora ugnar beskriver en egen ugnsöppning och återkallar minnen från sin tid som ung keramiker på 1980-talet. Den associativa, något vindlande texten rör sig vidare till en diskussion om begrepp som förändring och transformation.

Författaren vänder sig ofta i du-form direkt till Salto, som i en tänkt dialog, ofta kretsande kring det okontrollerbara i keramikens processer: "You understand the deep metaphor of danger that lies in the transformation of clay to ceramics." Framställningen landar på ett naturligt vis i en diskussion om Ovidius och Actaeonmyten och Saltos återkommande gestaltningar av den i grafik och stengods.

Boken innehåller också ett spänstigt och uppslagsrikt samtal om Salto mellan de Waal och Sanne Flyvbjerg, curator på CLAY. Den senare har även bidragit med en essä med titeln "A singing world, a place of fire" som fungerar som en initierad introduktion till Saltos och de Waals respektive arbeten. Oundvikligen blir det en del upprepningar mellan bokens olika textavsnitt, men det stämmer överens med dess dialogiska karaktär. I ett pågående samtal är det ju inte ovanligt att man vänder tillbaka till samma ämnen från olika infallsvinklar.

Edmund de Waal närmar sig inte Salto okritiskt. Han konstaterar bland annat att barnboken *Kusais hændelser* (1934) "is a little dodgy in its colonial emphasis" och om *Salto-Papir* (1943) noterar han att "I am unsure as to the purpose of this book". I sitt fiktiva samtal med Salto mästrar de Waal också vänligt den äldre kollegan för hans traditionellt betonade anmärkningar om porslinets kännetecken i *Det brændende nu* (1938). "I wish you could read my book on this", skriver de Waal med hänsyftning på sin porslinshistoriska bok *The White Road: Journey into an Obsession* (2015), "but I'm not sure we have the time."

Illustrationsmaterialet består av bilder av Saltos stengods, teckningar, grafiska blad och textiltryck samt en del faksimil som återger hur liknande material presenterades i Saltos egna publikationer under hans livstid. Det finns också ett par fotografier av Salto i arbete, vilka korresponderar med en fotoserie från de Waals studio i London. Med *Playing with Fire: Edmund de Waal and Axel Salto* har vi fått en inom keramiklitteraturen ganska ovanlig bok; en infallsrik och dialogbetonad text- och bildsamling som skildrar ett möte mellan två mästare från olika generationer, epoker och län-

der. Boken publiceras enbart på engelska vilket speglar de bådas internationella berömmelse; säkerligen kommer de flesta läsarna att finnas utanför Skandinavien.

Den enda egentliga anmärkning jag har mot boken rör återgivningen av Saltos texter, där boken i ett fall brister i akribi. Redan i sin *20th Century Ceramics* citerade de Waal den suggestiva beskrivning som Salto ger av sina egna keramikpjäser som demoniska ting, "things ... which rub you the wrong way". Citatet återfinns i den engelska översättning av essän "Den spirende Stil" som publicerades i boken med samma namn utgiven av Grafisk Cirkel 1949. Citatet återkommer på två ställen i de Waals essä i *Playing with Fire*. Men något som inte berörs är att den aktuella textstrofen inte återfinns i den danska versionen av essän "Den spirende Stil", utan enbart i dess engelska översättning. Handlar det om en fri tolkning av översättaren 1949, eller kan Salto i korrekturen till boken strukit strofen i den danska texten men av någon anledning låtit den stå kvar i den engelska? Sanne Flyvbjerg noterar i förbigående den "palimpsestartade" karaktären hos Saltos texter; det var inte ovanligt att han skrev om och publicerade olika versioner av dem. Givet att det aktuella citatet om föremålen som "gnuggar/skaver på fel sätt" tillmäts så stor betydelse i de Waals framställning hade det varit påkallat med en textkritisk kommentar kring de olika publicerade versionerna av "Den spirende Stil" och ett påpekande om att formuleringen faktiskt inte återfinns i den danska versionen av Saltos text.

Love Jönsson

Museichef, Rian designmuseum i Falkenberg

Bodil Marie. keramiker · kunstner · kvinde. Af Lars Movin. Bangsbohave [Website: <https://tomchristoffer sen.dk>], København 2024. 272 s. ill. litt. noter. 200 kr.

Der er nok ikke mange keramikinteresserede, som er stødt på navnet, Bodil Marie Nielsen (f. 1942) eller hendes kunstnernavn, Bodil Marie, til trods for, at hun i 1960'erne udførte en række hullede lamper, der salgsmæssigt blev en kæmpesucces, der sjældent er set meget større i dansk studiokeramikens historie. Dette endda til trods for at andre værksteder ret hurtigt udførte lignende modeller, der til tider kunne kaldes kopier.

De omtalte hullede lamper blev udført i mørkebrun keramik og forsynet med en mængde huller, der enten var udprikket, mens lampen endnu var ubrændt eller gennemboret med en boremaskine, efter at lampen var brændt i ovnen.

Der fremstilledes både hængelamper og bordlamper, og her ramte specielt hængelampen med dens rustikke tyngde og dens begrænsede lysgivning på en eller anden må-

de ind i en tidsånd med et ønske om intimitet, nærhed og hygge. Særlig i 1960'ernes og 1970'ernes alternative miljøer fandt den indpas i stor stil, men den kom også op i adskillige andre hjem. Mange af *keramiske noters* læsere har sikkert set den, og som en ven sagde til mig ”Hvem har ikke slået hovedet på sådan en?”.

Bodil Marie Niensens kunstneriske spændvidde var (er) dog betydeligt større, end lampen lader formode, ligesom hun var en kvinde, der engagerede sig i tidens politiske spørgsmål og deltog i den opløstrende kvindebevægelse.

I den yderst velskrevne og fængende bog giver forfatteren Lars Movin en skildring af Bodil Marie Nielsen liv og hendes kunstneriske gøremål fra den afbrudte og ikke fuldførte uddannelse til keramik på Kunsthåndværkerskolen i årene 1959-1962 og den supplerende uddannelse på Instituto Statale d'Arte i Faenza, Italien 1962-1963 frem til et langt senere virke som kunstterapeut.

Hovedkilderne er som nævnt i bogen side 26 en række interviews og mailvekslinger, som forfatteren har haft med Bodil Marie Nielsen i årene 2022 og 2023 samt adgang til hendes upublicerede levnedsskildring, som hun har forfattet hen over de seneste år. Derudover har Lars Movin anvendt en række primære og sekundære kilder, hvilket fremgår af litteraturlisten og de mange noter. I den sammenhæng er det interessant, at forfatteren side 23 giver udtryk for, at der har været ”nogle anderledes udfordringer forbundet med at portrættere kvindelige kunstnere, end når det handler om mænd.” Han følte, at han skulle grave dybere end sædvanligt for at finde kilder til historien, hvilket undrede ham, da Bodil Marie Nielsen i lange perioder af sit virke har befundet sig meget tæt på begivenhedernes centrum i form af en af de mest centrale grupperinger på den danske kunstscene, Den Eksperimenterende Kunstscole (Eks-Skolen).

Denne skole, der senere blev til et arbejdsfælleskab, var meget mandsdomineret og en række alfahanner satte dagsordenen i en hverdag, hvor der ikke var langt til udgangen, hvis man havde divergerende meninger og/eller udførte ”uacceptabel” kunst. Selv hendes turbulente ægteskab med en af de centrale kunstnere, Peter Louis-Jensen (1941-1999), hjalp hende ikke til at få en central plads i hierarkiet, selv om hun var med i mange af aktiviteterne, og som forfatteren skriver ”- ja, faktisk bestyrede hun med sit keramikværksted i Dronningens Tværgade en hel lille selvstændig satellit til skolen”. At kalde keramikværkstedet en satellit til skolen er nok lige at stramme den, selv om Eks-Skolens deltagere besøgte værkstedet, enkelte udførte arbejde dér og Peter Louis-Jensen borede huller i lamper. Keramik var ikke et centralt medie for Eks-Skolen.

Efter nogle citater og et forord har Lars Movin inddelt bogen i to hovedafsnit, hvor det første og største omhandler 1960'erne med tilknytningen til Eks-Skolen, ægteskabet med kunstneren og aktivisten Peter Louis-Jensen, deltagelsen i forskellige politiske aktiviteter/aktioner, kvindebevægelsen samt det kunstneriske arbejde i form af keramik, billedkunst og film. Det andet afsnit beskriver livet i produktionskollektivet Stålvængegård med bl.a. Bodil Marie Nielsen og Peter Louis-Jensen som deltagere i en slags landbrugsproduktion, hvor der også blev udført keramik, som var vigtig for gårdens økonomi. Desuden skildres den senere del af Bodil Marie Niensens liv hvor det spirituelle kommer mere i centrum, men hvor hun også stadig beskæftiger sig med keramik og billedkunst.

På det keramiske område giver Lars Movin en udmærket skildring af hendes tid på Kunsthåndværkerskolen og det efterfølgende værksted i Dronningens Tværgade i København sammen med veninden Anne Marie Wennerberg. Her udførte de og en uddannet svend fra Kähler, Hans Christian Brodthagen (f. 1927), en produktion i stor stil af 10.000 lysestager til en grossist og mængder af hullede hængelamper og bordlamper, der bl.a. blev forhandlet af lampefirmaet Fog & Mørup, hvor hun også havde udstillinger i 1964 og 1968, men lamperne solgtes også andre steder i ind- og udland.

Sideløbende fremstillede Bodil Marie Nielsen også hen over årene i et abstrakt formsprog en række unika og keramiske værker i serier, og selv om der er en hel del fotos af disse i bogen, kan det være lidt vanskeligt at sætte dem ind i en sammenhæng. Man kunne godt have ønsket sig en oversigt over perioderne, men det har ikke været Lars Movins ærinde. Han har mere haft fokus på tidens strømninger med opbrud i kunstlivet, fremkomsten af alternative miljøer, de politiske aktioner, kvindebevægelsen, kollektiverne osv. og sat Bodil Marie Niensens keramik i relation til begivenhederne. Det er en anden måde at skrive om keramik (og billedkunst) på. En måde der sætter keramikken (og billedkunsten) ind i en menneskelig og samfundsmæssig sammenhæng, hvilket er specielt anvendeligt i forhold til eksempelvis Bodil Marie Nielsen, der har ageret udadvendt i samfundet og engageret sig i en række centrale problemer, samtidigt med at hun udførte sin keramik og billedkunst. For en skildring af de fleste keramikere ville metoden nok være sværere anvendelig grundet en anden livsførelse.

Så vidt jeg kan se, har Lars Movin ikke tidligere været inde på keramikens område i sin litterære produktion, men han har klaret opgaven på ypperlig vis. Den yderst læsværdige bog kan varmt anbefales.

Henning Pihlmark

At samle på - Stel. Hvilke historier gemmer det på? Af Elsemarie Døssing. Wadskjær Forlag, Vanløse 2023. 147 s. ill. litt. 270 kr.

Dette er ikke, som titlen måske kunne antyde, en håndbog om keramiske stel. I stedet er det en lægmand og samlers selvbiografiske beretning, der udfolder sig i historien om 12 forskellige hovedsageligt danske stel fra perioden ca. 1920 til 2020. Stellene spænder fra helt almindeligt billigt porcelæn og fajance til dyrere og finere porcelæn. Fra tysk importeret porcelæn til porcelæn og fajance fra Ancher Iversen (Aida) og fabrikker som Alumina, Bing & Grøndahl og Royal Copenhagen. Det musselmalede har en særlig præference for samleren.

Formålet med bogen er at inspirere andre til at gå i hjemmets skabe og gemmer og finde hverdagshistorierne i egne stel og samtidigt dykke ned i de historier, der kan knytte sig til en families arvestykker. Når historierne kendes, er der måske større interesse for at bevare og viderebringe arvestykkerne til de næste generationer.

I hvert afsnit knyttes oplysninger om stel som f.eks. *Hvid riflet* fra Royal Copenhagen eller *Atelier* fra Ancher Iversen, *Ballerina* fra Bing & Grøndahl eller *Valdemar* fra Alumina sammen med beretninger om liv og brug i forfatterens familie. Det giver gode ”snapshots” af levet liv og skiftende levevilkår fra generation til generation. De faktuelle oplysninger hæmmes noget af alt for mange gentagelser, og den grafiske opsætning har for mange indskud sat med fed skrift. Bogen illustreres af fotos af de enkelte stel og et supplement med fotos af 30 stel, der tilhører en privatsamler. De viser på en god måde bredden i periodens stel i danske hjem. Nogle fotos har en mat grynet karakter, som ikke giver et godt indtryk af porcelænets struktur og glans. Mere interessant er affotograferinger/scanninger af nogle sider fra gamle varekataloger og brochurer fra fabrikkerne, bl.a. om fremstillingsteknik og råd om vedligeholdelse. Projektets idé er sympatisk, men bogen ville have vundet ved en langt stærkere redaktion af tekst, grafisk opsætning og fotos.

Ulla Houkjær

Kunsthistoriker, seniorforsker. mag.art. og cand.mag.

Seeing with Another Eye. The Anthony Shaw Collection. ceramics · sculpture · painting. Text by David Whiting. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2024. 208 s. ill. noter. ib. 38 €.

Som det fremgår af bogens titel, så omhandler denne bog om Anthony Shaw (f. 1951) og hans kunstsamling, der selv om fokus er på hans keramik også omfatter hans skulpturer og malerier, så vi herved får et helheds-

indtryk af hans samling, og hvor keramiksamlingen nu er deponeret på Centre of Ceramic Art (CoCA) i York.

Anthony Shaw er ikke en helt almindelig samler, for som David Whiting i sit indledende essay citerer Shaw for: ”I am drawn to the very physically of clay. I need to touch and be in the presence of the works I buy... what interests me is not how a work looks. The qualities I seek do not photograph well”. Det er således ikke en samling af brugskeramik, men en samling af skulpturelle værker.

David Whiting indleder sit essay med at beskrive de fire væsentligste britiske keramiksamlere fra det 20. århundrede og citerer meget velvalgt kunsthistorikeren, kuratoren og samleren John Christian fra en artikel om ”The Anthony Shaw Collection of Contemporary Ceramics”, som siger noget meget væsentligt om samlere:

For many, collecting is frankly a form of investment, a hedge, perhaps against retirement or a rainy day: Others are essentially trophy-baggers, players in a game of cultural power politics in which the ‘right’ (almost certainly expensive) pieces confer status and establish supremacy: Some form a ‘postage stamp’ approach, driven not so much by aesthetic priorities as the need to represent every aspect of an artist’s development or each shape adopted by their porcelain factory of choice. And then there are those who are simply connoisseurs, who collect because they love their subject, cultivate an ‘eye’ and pursue beauty and quality irrespective of monetary value or the opinions of others. Since they are so reliant on their own taste and knowledge, the result is inevitably an expression of personality; and may therefore be regarded as a work of art itself. Anthony Shaw embodies collecting in this most disinterested and creative form.

Velrepræsenteret i samlingen er værker af Gordon Baldwin, Ewen Henderson og Ian Godfrey m.fl.. som hver får en sides indledende tekst, hvor Anthony Shaw får én spalte og David Whiting den anden spalte. Shaw fortæller om sit forhold til keramikeren/kunstneren, mens Whiting står for en mindre biografi over samme efterfulgt af fine helsidefotos af samlingens enkelte værker af den pågældende. Sidst i bogen følger nogle få sider med en kort beskrivelse af de enkelte mindre repræsenterede keramikere i samlingen, heriblandt finder vi en vase af Gerald og Gotlind Weigel, som var hans første anskaffelse fra et galleri, samt en skål af Richard Batterham samt arbejder af andre keramikere som Alison Britton, Michael Cardew, Hans Coper, Mike Dodd, Elizabeth Fritsch, Mo Jupp, Bernard Leach, Jim Malone, Lucie Rie, Mary Rogers, Marit Tingleff, James Tower og James Ward m.fl. samt derudover flere skulptører og malere.

I omtalen af Ian Godfrey (1942-1992) får vi en datering af hans tid i Danmark, hvor han arbejdede på keramikeren Hans Jørgen Grums (f. 1941) værksted i det nordjydske, hvad vi har andetsteds fra, formentlig

fra 1976 og frem til 1980, hvor han vendte tilbage til Storbritannien. Desværre får vi ikke noget at vide om hans ophold i Danmark, udover at den blødhed over hans tidligere arbejder var forsvundet efter hjemkomsten, hvor de var blevet mere præcise i udformningen, hvilket Anthony Shaw ikke brød sig om. Kun det første værk, han erhvervede af Ian Godfrey, er købt i et galleri i 1975, mens de øvrige værker i hans store samling af Ian Godfrey er købt på auktion, og alle er fra før opholdet i Danmark.

Alt i alt en smuk og veltilrettelagt bog om en umådelig flot samling.

Gunnar Jakobsen

Margarete Heymann-Loebenstein. Keramik für die Avantgarde. Herausgeben von Tobias Hoffmann, Anna Grosskopf & Erhard Gerwien. Bröhan-Museum, Berlin og Hirmer Verlag [Website: <https://www.hirmerverlag.de>], München 2023. 224 s. ill. noter. ib. 39,90 €.

Margarete Heymann-Loebenstein er født af jødiske forældre i Köln i 1899. Efter endt skolegang, hvor hun var meget optaget af keramik, fik hun sin første uddannelse ved Kunstgewerbeschule Köln. Herefter ville hun i 1920 ubetinget til Bauhaus i Weimar for at studere videre. Bauhaus, der var oprettet af Walter Gropius i 1919, havde hurtigt opnået et ry som den mest avantgardistiske skole inden for kunsthåndværk.

Hun studerede på Bauhaus i Weimar 1920-1921 og består for kurset hos Johannes Itten samtidigt med, at hun deltager i kurser hos bl.a. Paul Klee. Efter et prøvesemester på Bauhaus' pottemagerværksted i Dornburg fik hun ikke lov til at fortsætte uddannelsen der. Skolens ledelse havde i al hemmelighed i 1920 indført kvoter for kvinder, idet ledelsen mente, at der på skolen var for mange kvinder, som udgjorde mere end 50 % af de studerende, og man var bange for, at skolen ikke ville blive taget alvorlig. Man søgte derfor at reducere antallet af kvinder til 1/3 af det samlede elevtal, hvorfor man indførte strengere optagelsesregler for de unge kvinder end for de unge mænd, hvilket for Margarete Heymann-Loebenstein indebar, at hun ikke kunne afslutte sin uddannelse på Bauhaus. I november 1921 forlod hun derfor rasende Bauhaus. Herefter blev hun kunstnerisk medarbejder først på en stentøjsfabrik i Frechen og senere frem til 1923 på en stengodsfabrik i Velten.

I 1923 gifter Margarete sig med Gustav Loebenstein og grundlægger sammen med ham og hans brødre "Haël-Werkstätten für künstlerische Keramik" i Velten 40 km nord for Berlin. Firmaet udviklede sig hurtigt til at være Tysklands mest kunstneriske, progressive, stilistisk og teknisk sofistikerede keramiske virksomhed - meget på-

virket af Bauhaus. Med dets abstrakte former og klare glasurer satte Haël-Werkstätten nye designstandarder både inden- og udenfor Europa.

Margarete Heymann-Loebenstein stod for det kunstneriske, mens hendes mand og dennes brødre stod for det administrative og det forretningsmæssige, udover at de var så heldige de første år at have en fremragende glasmester i Franz Eggert, som udviklede nye glasurer samt stod for alt det tekniske. Uden ham ville forehavendet ikke være lykkedes, hvad man erkendte, men for sent, idet han tog sin afsked som følge af, at man på grund af dårlig økonomi forkortede fristen for varsling af afskedigelser fra 3 måneder til 4 uger. Man søgte at få ham til at blive og tilbød ham en klækkelig lønforhøjelse fra 275 Mark til 600 Mark, hvilket krænkede ham, idet han så følte sig udnyttet og underbetalt de foregående år, men trods uoverensstemmelserne fik han et flot skudsmål af familien Loebenstein, da han forlod fabrikken.

I 1928 omkom Gustav Loebenstein og en af hans brødre under en trafikulykke, hvorefter Margarete Heymann-Loebenstein selv overtog den fulde ledelse af værkstedet, hvilket hun klarede fint, idet fabrikken overlevede krisen først i 1930'erne i modsætning til mange andre virksomheder. Som følge af nazismens fremmarch i Tyskland og magtovertagelse i 1933 blev det forretningsmæssige og politiske klima vanskeligere for hende, hvorfor hun samme år opholdt sig kortvarigt sammen med sin søn på Bornholm for at undslippe en arrestation, efter at to medarbejdere havde angivet hende. Desværre har hun umiddelbart ikke sat sig spor på Bornholm.

Efter en rejse til Palæstina, hvor hun overvejede at oprette et værksted, vendte hun tilbage til Tyskland, hvor hun i 1934 blev tvunget til at sælge firmaet til en NSDAP-funktionær, Heinrich Schild, til langt under værdien. Her åbnede nu den unge keramikker Hedwig Bollhagen "HB-Werkstätten für Keramik", som eksisterer den dag i dag. Om fabrikkens, Heinrich Schilds og Hedwig Bollhagens skæbne i efterkrigstidens Tyskland og eftermæle kan man også læse om i afsnittet "Wiedergutmachung?" og tilhørende noter.

Margarete Heymann-Loebenstein emigrerede i 1936 til Storbritannien med finansiel hjælp fra gode venner til at betale den såkaldte "Reichsfluchtsteuer" på 67.000 Reichsmark samt ved hjælp af en sine tidligere kunder i London, Sir Ambrose Heal, som medvirkede til, at hun fik en arbejdstilladelse. Hun slog sig efter nogen tid ned i Stoke-on-Trent, hvor hun søgte at skabe sig kunstnerisk fodfæste, hvilket var ret vanskeligt, da man ikke var moden til hendes design.

Efter en større udstilling januar 1937 af den fra Tyskland medbragte keramik fik hun en kontrakt med fabrikken

Minton, som kun holdt et halvt år, og hvor hun umiddelbart ikke fik noget sat i produktion, selv om hun søgte at være mindre radikal og avantgardistisk i sin keramik og tilpasse sig engelsk smag og herskende markedsvilkår. Derudover oprettede hun i 1937 eget værksted under navnet "Greta Pottery", hvor det lokale "Susie Copper Pottery" var en hård konkurrent. Efter nogle få år lukkede hun "Greta Pottery" og flyttede til London, efter at hun havde giftet sig og ændret sit navn til Margaret Marks.

Fra 1945 havde hun eget værksted i London. Derudover kastede hun sig over maleriet samtidigt med, at hun underviste på Camberwell School of Arts and Crafts. Margarete Heymann-Loebenstein døde i 1990.

Bogen er skrevet af en række forskellige forfattere, såvel museumsfolk som samlere, hvilket gør, at der er en del gentagelser i bogen, som er velillustreret med mange af Margarete Heymann-Loebenstein arbejder fra især Haël-Werkstätten, men også fra tiden i Storbritannien, såvel udkast fra Minton som produkter fra "Greta Pottery" og værkstedet i London.

Gunnar Jakobsen

Claude Champy. Stardust/Poussières d'étoiles. Ed. by Muriel Champy. Arnoldsche [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2023. 208 s. ill. litt. 44 €.

Denne bog er skrevet som en hyldest til den kendte, franske keramikker Claude Champy (født 1944). Det er en smukt tilrettelagt bog, der med meget personlige tekster og en omfattende og flot billedside prøver at give et fyldestgørende indtryk af det særlige ved Champys værk. Den har paralleltekst på fransk og engelsk. I tre indledende essays prøver tre forfattere: en skotsk antropolog, Tim Ingold, en tysk kulturjournalist, Gabi Oswald og Champys datter, Muriel, også antropolog, at indkredse essensen i Champys værk og ikke mindst, hvad han skal defineres som: Pottemager, keramikker eller skulptør.

Måske i virkeligheden lidt af det hele, for han begyndte, som hans datter beskriver, med at arbejde en kort tid som glasurmester i en kommerciel keramisk virksomhed, for derefter at blive selvstændig keramikker i byen Plaisir, hvor han var vokset op og har haft værksted siden slutningen af 1960'erne. Der arbejdede han først med brugskeramik i stentøj med flydeglasurer og rustikke former inspireret af japansk rakuteknik. Senere har han mere og mere helliget sig et frit skulpturelt udtryk i både stentøj og porcelæn, hvor han bearbejder plane flader eller afrundede og brudte former i en voldsom proces, hvor overfladerne dels slås, klippes, skæres, udhules og bearbejdes i forskellige strukturer med hænderne og knive, kamme, værktøj o.a. forefal-

dende. Efter brænding viderebearbejdes formerne med tykke lag glasur, begitning, afmaskning og mange andre teknikker i en blanding og i en proces, hvor elementer hele tiden fjernes og tilføres i mange arbejds-gange. Glasurerne påføres i en spontan proces, der minder om maleriets action painting. Uanset om Champy laver brugsrettet keramik eller skulpturelt arbejde, producerer han altid sine værker serielt, og altid som unika.

Champy fordyber sig fuldstændig i den ret ukontrollerede og spontane proces for at skabe nye og uventede virkninger i materialet, og hans endelige mål synes at være at nærme sig lerets grundegenskaber som et element af jord påvirket af ild, vand og luft. I tråd med denne tankegang laver han også store skulpturelle former som placeres udendørs og forandres af vind, vejr og plantevækst igennem tiden. Når det netop er antropologer, der skriver om ham, er det fordi, de fascineres af denne naturnærhed i hans værker, uanset om det er tekander, små æsker eller store figurer og relieffer. Hans søgen i naturen er den samme. Associationer til fænomener som erosion, vulkanudbrud, meteornedslag, stjernesku, nordlys, flodbølger etc. opstår, når man betragter hans værker.

Han bruger ofte en selvbygget træfyret ovn, og hans datter beskriver et døgn brænding, hvor hele familien, hustru og nogle af deres 6 døtre alle skiftes til at føde ovnen med træ og løbende følge brændingsprocessen.

Efter de indledende essays følger næsten 150 sider med smukke farvegengivelser af værker fra ca. år 2000 og frem, suppleret af sort/hvide optagelser af værkstedsarbejdet og citater af Champy selv, der forklarer arbejdsprocesser og mål med fremstillingen. Det er overflade og struktur, der især spiller en rolle i Champys værk, og det giver billedsiden et virkelig godt indtryk af i helhedsbilleder og nærbilleder af overflader og glasurer. I bogen gengives serier af store rektangulære fade, relieffer i fra 2 til 4 sektioner, lodrette steler kaldet *Falaises* (Klipper), teskåle, æsker, der fremstår som lavastykker, samt skåle og tepotter, der synes at have hentet inspiration i nautiler og muslingeskaller. Til sidst i bogen findes en liste over hædersbevisninger, kunstneren har modtaget, og udstillinger og repræsentation i ind- og udland. Bogen giver et fint indtryk af en interessant og usædvanlig kunstner, der også fortjener et skandinavisk publikum.

Ulla Houkjær

Kunsthistoriker, seniorforsker. mag.art. og cand.mag.

Italian Maiolica and Other Early Modern Ceramics in the Courtauld Gallery. By Elisa Paola Sani. Courtauld [Website: <https://courtauld.ac.uk>] og Paul Holberton Publishing [Website: <https://www.paulholberton.com>], London 2023. 335 s. ill. litt. navneregister. stedregister. ib. 50 £.

I England er der en lang tradition for forskning i og udgivelse af store publikationer om renæssancens og barokkens italienske keramik, majolikaen. Det er en tradition, der skriver sig tilbage til midten af 1800-tallet, hvor private og museer begyndte at erhverve store samlinger af netop denne keramik. I nutiden er nestorer inden for forskning og omfattende publikationsvirksomhed i denne disciplin, John Mallet, tidligere keeper på Victoria & Albert Museum i London, og Timothy Wilson, tidligere keeper på Ashmolean Museum i Oxford. Elisa Sani, denne bogs forfatter, er oplært under disse forskeres kyn-dige vejledning. Hun har selv publiceret siden 2007, og har fra 2017 helliget sig studiet af den italiensk majolika, som findes på London University's Courtauld Institute, og har nu udgivet dette vægtige samlingskatalog.

Bogens indledende essay er skrevet af netop John Mallet, og det omhandler den stadige omvurdering af majolikakeramik, som har fundet sted, siden de første pionerværker om emnet udkom i 1800-tallet: Om hvordan synet på dateringer, tilskrivninger til byer og malere, på forskellige dekorationers oprindelse og udvikling hele tiden ændrer sig fra generation til generation i lyset af nye fund og undersøgelser. Courtaulds samling har sin oprindelse i en privatsamling, fra rigmanden og maleren Thomas Gambier Parry (1816-1888), der foruden keramik samlede på både italiensk malerkunst fra 1400-tallet, franske elfenbensarbejder, tyske og venetianske glas og islamiske metalarbejder. Mallet fortæller, hvorledes Parrys smag for majolika gik i en lidt anden retning end mange andre samtidige samleres. Han samlede primært på tre kategorier: Apoteker-krukker, dekorative fade med ornamentale motiver og fra istoriato genren med fortællende motiver, ikke som så mange andre på emner fra græsk mytologi eller historie, men primært på kristne motiver.

Problematikkerne omkring tidsånden på Parrys tid, samlerinteressen, det særlige ved hans samling, og hvorledes den kom til Courtauld ved en donation fra Garrys barnebarn i 1966, uddybes uhyre detaljeret og interessant af Elisa Paola Sani og Alessandra Gerstein, kurator for Courtaulds skulptur og kunsthåndværk i næste kapitel. Parry var rigmandssøn, hvilket tillod ham at rejse hyppigt på kunstrejser i Italien og købe ind der og på auktioner i London og Paris. Samtidigt arbejdede han som maler og udførte flere store vægdekorationer i fresko og lignende teknikker til kirker, bl.a. katedralerne i Ely og Gloucester. Han udsmykkede også en privat kirke, som han lod opfø-

re på sit eget gods, Highham Court. Hans stilistiske forbillede for vægmalerierne var især italienske renæssancekunstnere som Perugino (Pietro Vanucci) og Pintoricchio. Hans smag for disse stilforbilleder og hans stærke religiøsitet kom som sagt også til udtryk i hans valg af temaer på majolika.

I tidsbilledet nævnes en mængde samlere, museumsfolk og handlende fra tiden, som Garry havde kontakt med eller lod sig rådgive af, ikke mindst på sine mange rejser. Han var bl.a. i Venedig i 1836 og 1851, i Firenze 1852, 1865 og 1875 og købte rigeligt ind, hvilket hans dagbøger dokumenterer. Senere skrev han også en inventarliste over samlingen. Hjemme fortsatte indkøbene bl.a. på en auktion fra godset Stowe, hvor majolikaen oprindeligt kom fra Medicier-nes samling i Firenze. Miljøet og hans aktiviteter er grundigt og levende beskrevet og illustreret med fotos fra tiden, der viser, hvordan samlingen var opstillet i hans hjem på Highham. Den keramik, der i 1966 doneredes til Courtauld, var ikke hele den oprindelige samling. Gennem tiden var nogle objekter frasolgt eller givet væk, ligesom Courtauld heller ikke modtog alt.

Nu foreligger så for første gang et bestandskatalog. Man skal være opmærksom på, at denne samling ikke har samme alsidighed som en museumssamling normalt ville have, da der er samlet efter Parrys personlige præferencer, og det ikke er forsøgt at skabe en bred repræsentation af alle genstandstyper og perioder på samme måde, som et museum ville gøre. Samlingen har derfor begrænsninger i bredden, men er stadig af stor lødighed.

Kataloget indeholder 72 numre, hvilket måske ikke lyder af så meget, men hver genstand er beskrevet over ca. 3-5 sider, inklusive et fint helsidesfoto. Kataloget er kronologisk opbygget efter århundreder og underinddelt geografisk efter produktionssteder. For hvert nummer angives i et bredt marginfelt konkrete data vedr. teknik og farver, mål, tilstand og eventuelle restaureringer samt proveniens og tidligere litteratur. I hovedteksten indledes med en grundig motivbeskrivelse, beskrivelse af genstandens brug og funktion, af eventuelle motivforlæg i grafik og billedkunst. Beslægtede genstande i andre samlinger inddrages, særlige forhold vedr. stil, malere, værksteder og produktionssted anføres ligesom uddybende kommentarer til provenienshistorien tilføjes. Hvert nummer er suppleret med et meget omfattende noteapparat og mere billedmateriale af paralleller og forbilleder, hvor det skønnes nødvendigt. Det fremgår af ovenstående, at der er lagt et grundigt og imponerende forskningsarbejde for dagen, der er en fornøjelse at læse og må vække respekt og beundring.

Kataloget indledes med nogle få genstande fra perioden 1490-1500 fra Deruta og Pesaro, hvor en kugleformet krukke med ornamtbånd og et bånd med vingede kerubhoveder bør/må fremhæves. I næste århundrede dominerer en gruppe fåde i guld- og kobberlustre, dels fra Deruta fra perioden 1500-1520, dels fra Gubbio fra 1530'erne. Fra den første nævnte ses et fad med skel-mønster på fanen og et midter-motiv med pelikanen, der mader sine unger, et kristent symbol på opofrelse. Fra perioden 1550 til ca. 1570 stammer en lidt større gruppe genstande fra bl.a. Faenza, Montelupo og Castel Durante, men her skal opmærksomheden koncentreres om gruppen fra Urbino, hvor istoriatomotiver gør deres entre. Især et fad fra 1555-1570 med fremstilling af Kristi korsfæstelse er usædvanligt, formodentlig fra Fontanaværkstedet efter stikforlæg af Bernard Salomon. Gruppen rummer ligeledes et antal stykker med groteskemotiver, en motivtype, der oprindeligt var afledt af romerske vægmalerier og siden brugt i renæssancen, først i Rafaels stanzer i Vatikanet. Blandt istoriato værker fra perioden 1610 til 1630 findes flere religiøse motiver, således en Urbino-vase med motiv af Jonas og hvalen. På en anden vase figurerer to scener fra Moses' liv, og Overgangen over Det røde Hav er motiv på et fad fra Faenza eller Verona fra 1560.

I gruppen af keramik fra slutningen af 16-tallet findes to store fåde fra et pragtservice udført i byen Savona. De har borter med putti i relief på fanen og er tæt dækket af planteornamentik i blå, formodentlig udført til adelsfamilien Mazzarosa fra Lucca.

1800-tallet er også repræsenteret, mest markant med et stort relief af hvidglaseret fajance fra Veneto-området med en fremstilling af Jomfru Maria udført med stor følsomhed i detaljerne i dybt relief.

Katalogets sidste 12 numre er ikke italiensk keramik, men en blandet gruppe af flere stykker smuk lustrekeramik fra Valencia-egnen, primært fra Manises fra perioden 1500-1700. Der afsluttes med en gruppe tyrkisk keramik, fra Iznik, fra det 16. til det 19. århundrede, med tynd skærv, skinnende hvid glasur og dekoreret med planteornamentik med bl.a. tulipaner, nelliker og granatæbler i intense koboltblå, turkise, grønne og jernrøde farver.

Courtauldsamlingen har fået et læseværdigt, smukt og videnstungt katalog, hvor majolikaforskningen er bragt et nyt stykke videre, et katalog som institutionen, forfatteren og læserne kun kan glæde sig over.

Ulla Houkjær

Kunsthistoriker, seniorforsker. mag.art. og cand.mag.

Brittle Beauty. Reflections on 18th-century European Porcelain. By Andreina D'Agliano, Claudia Lehner-Jobst, Errol Manners, Jeffrey Munger, Rosalind Savill & Selma Schwartz. Ad Ilissvm/Paul Holberton Publishing [Website: <https://www.paulholberton.com>], London 2023. 559 s. ill. litt. noter. mærker. indeks. ib. 90 £.

Brittle Beauty betyder direkte oversat "Skrøbelig Skønhed", hvad der er en rigtig fin titel til en fantastisk samling af 1700-tals porcelæn. Bogen præsenterer på bedste vis langt over 80 stykker tidlig europæisk porcelæn fra en fantastisk privat samling, der er samlet over 30 år. Desværre får vi ikke noget at vide om samleren, som forbliver anonym, selv om forfatterne i bogen nøje søger at etablere proveniens på de enkelte genstande.

I modsætning til de fleste samlere af tidlig europæisk porcelæn, har denne samler ikke fokuseret på porcelæn fra én bestemt fabrik, eller af én bestemt modellør eller på figurer, men udelukkende på porcelæn af meget høj kvalitet, uanset hvilken fabrik, der har forestået fremstillingen, hvilket har resulteret i en samling af virkelige høj standard, hvis lige man skal lede længe efter.

Frankrig er rigt repræsenteret med porcelæn, såvel det bløde som det hårde porcelæn, fra især Sèvres, men også Vincennes og Saint-Cloud er vel repræsenterede, udover at der også findes flotte genstande fra Chantilly. Fra Tyskland porcelæn fra Meissen, men undtagelsesvist også stentøj, det såkaldte Böttger-stentøj, forløberen for fabrikkens porcelæn, men derudover er der porcelæn fra Neudeck/Nymphenburg udover en enkelt fra Frankenthal. Du Paquier i Wien er også repræsenteret, mens Italien på bedste vis med få genstande fra Ginori (Doccia), Capodimonte og Vezzi m.fl. Derudover indeholder samlingen nogle få genstande fra England.

Fællestrækket for samlingens genstande er, at hver genstand er bemærkelsesværdig i den ene eller anden henseende og ikke bare et fint klassisk eksempel, men af en usædvanlig høj kunstnerisk kvalitet, afspejlet i den anvendte teknik eller dekoration eller begge dele. Næsten alle genstande udskiller sig ved deres ekstreme sjældenhed inden for den enkelte fabriks produktion.

Ikke al porcelæn i samlingen er såkaldt "hårdt porcelæn", men "blødt porcelæn" (fritteporcelæn), som adskiller sig fra det hårde porcelæn, ved at kaolinen delvis er erstattet af plastisk hvidt ler og ved et større indhold af feldspat. Herudover kræver blankbrændingen ikke så høj en temperatur, og for underglasurdekorerede genstande bliver farvemulighederne herved større, hvilket gælder for en stor del af samlingens tidlige franske porcelæn.

Jeffrey Munger giver i sin Introduction en fin beskrivelse af samlingen, hvorefter man går over til Essays, der faktisk er bogens katalog, som består af 80 kortere eller læn-

gere essays om samlingens enkelte objekter eller grupper af sammenhørende objekter. For det enkelte nummer er der indledningsvist en oprensning af de kendte faktuelle oplysninger om objektet/de sammenhørende objekter (fabrikens navn og hjemsted, materiale, mål og proveniens, eventuelle udstillinger samt litteraturhenvisninger), hvorefter der følger et kortere eller længere essay af en af forfatterne, der er specialister på området. Hvert enkelt essay afsluttes med noter. Bogen afsluttes med en omfattende litteraturoversigt samt index.

Utroligt er det, at man skal til ty til kolofonen for at få opløst signaturene under de enkelte essays eller til smudsomslaget, hvor der findes en beskrivelse af forfatterne, der er velkendte fra andre værker om europæisk porcelæn. Forfatterne er Andreina d'Agliano, Claudia Lehner-Jobst, Errol Manners, Rosalind Savill og Selma Schwartz samt Jeffrey Munger.

Herligt er det at gennembladre dette smukke værk med nye fotografier af høj kvalitet såvel helsides som detailfotografier, der yder de mange genstande fuld retfærdighed, så man kan se, hvor fint de er formgivet, og hvor smukt de er dekorerede. Udover dette en imponerende billedredaktion med et overdådigt udvalg af supplerende illustrationer med sammenlignelige genstande og grafiske forlæg til figurer såvel som gengivelser af malerier og grafiske blade der relaterer til tiden og stederne, men også malerier, der viser nogle af de tidligere ejere.

Et velbeskrevet videnskabeligt bearbejdet katalog over en ukendt samlers samling, formidlet på forbilledlig vis. En udgivelse, som fremover vil være et uundværligt referencværk for museer, auktionshuse og handlende samt ikke mindst for samlere, specielt på baggrund af de indsigtfulde essays. Bogen er en fryd for øjet og absolut spændende læsning.

Gunnar Jakobsen

It's a Passion! We proudly Present: Die Porzellane aus der Sammlung Ludwig und das Beste aus 25 Jahren Ludwiggalerie Schloss Oberhausen. Hrsg. von Christine Vogt. Ludwiggalerie Schloss Oberhausen og Kerber Verlag [Website: <https://www.kerberverlag.com>], Bielefeld 2023. 128 s. ill. litt. ib 38 €.

Navnet Ludwig er legendarisk i tyske kunst- og kulturkredse, for det refererer til to af de største kunstmæcener i Tyskland i det 20. århundrede. Fabrikanten Peter Ludwig (død 1998) og hans kone Irene (død 2010) var storsamlere inden for mange felter, og i årene efter 1945 gjorde de det til en livsopgave at donere alt fra kunst fra antikken over middelalderlige træskulpturer, europæisk porcelæn og fajance til den nyeste moderne kunst med tyngdepunkt på Picasso og amerikansk

popkunst, og senere også på grafik fotografi og tegneserier til en række museer. Det skete ikke bare i Tyskland men i mange andre lande, mindst 30 institutioner rundt omkring har nydt godt af deres gavmildhed igennem tiden.

Deres samling af porcelæn og fajance har normalt til huse i det gamle rådhus i Bamberg, men i 2023 blev en særlig del udlånt til Ludwiggalerie i Schloss Oberhausen, i byen af samme navn i Ruhrdistriktet i Tyskland. Det skete i anledning af 25-året for dette udstillingsstedets skabelse. Her er der gennem årene vist årlige særudstillinger af andre dele af ægteparrets samlinger, ligesom stedet permanent rummer en afdeling for netop fotografi, grafik og tegneserier samt en mere lokalhistorisk afdeling. Ægteparret fattede interesse for stedet allerede, mens det var en del af DDR, og siden er det udvidet og omformet. Som tema for jubilæumsudstillingen har man valgt at sætte fokus på 1700-tallets figurer i porcelæn og fajance.

I et interessant indledende kapitel fortæller museumsleder Christina Vogt, hvorledes ensembler af figurer indgik som bordpynt i periodens festudsmykninger, særligt på dessertbordene. Figurerne placeredes ofte på spejle eller i arkitektoniske rammer og "landskaber" midt på bordene. Yndede temaer kunne være det ukomplicerede hyrdeliv, amourøse scener, markedssælgere, orkestre, scenerier med bønder, værtshusmotiver, commedia dell'arte scener, musikanter, soldater eller forskellige håndværkere, ligesom eksotiske fremmede som kinesere, afrikanere eller tyrker var motiver. Variationerne var store og omfattede også mere, end det i kapitlet nævnte. Formålet med dekorationerne var både at fornøje de fornemme gæster fra adel- og fyrstehuse, og at referere til de omgivelser, de levede i, men ikke selv var en del af. En særlig figurgruppe med et mere moralsk budskab var orkestre med abefigurer, der karikerede mindre flatterende menneskelige egenskaber som forfængelighed, arrogance og praleri. De forskellige figurer er udført realistisk med mange detaljer og kan derfor i dag give os et indblik i 1700-tallets dagligliv, fester, påklædning og livsopfattelse.

Efter det indledende kapitel følger et katalog med ca. 80 numre, som viser en del af disse emner. Det overrasker noget, at kun ca. halvdelen af disse numre er figurer. Resten er fade, tallerkener, kander etc. med malede dekorationer med tilsvarende motiver, tematisk korrekt, men det havde været mere spændende med flere figurer.

Mange forskellige porcelæns- og fajancemanufakturer er repræsenteret: Primært Meissen, men også bl.a. Höchst, Frankenthal, Ludwigsburg, Fürstenberg, Fulda, Limbach, Zürich, Strasbourg, Doccia, og Luneville.

Motivbeskrivelserne er meget grundige, men man savner mål, da det er svært at forestille sig figurernes reelle størrelse. Flere stikforlæg afbildes, og kataloget afsluttes med tre porcelænsportrætter af herskere, en helt anden figurgenre.

Bogens billedside er meget vellykket med både helhedsbilleder og en række flotte close ups af figurdetaljer, og bogen fremstår i sin helhed som en fin markering af jubilæet.

Ulla Houkjær

Kunsthistoriker, seniorforsker. mag.art. og cand.mag.

Four centuries of blue & white. The Frelinghuysen Collection of Chinese and Japanese Export Porcelain. By Becky MacGuire. Ad Illisvm/Paul Holberton Publishing [Website: <https://www.paulholberton.com>], London 2023. 432 s. ill. litt. noter. index. ib. 90 £.

The Frelinghuysen Collection af kinesisk og japansk eksportporcelæn tog sin begyndelse med købet af en japansk Imari-skål i 1964, mens Rodney Frelinghuysen stadig var ung studerende. En skål der siden er blevet til en omfattende samling af det blå-hvide porcelæn. Samlergenet og interessen for porcelæn stammer ikke fra fremmede, idet faderen havde en anselig samling af kinesisk polykromt dekoreret porcelæn.

Det blå-hvide porcelæn, hvis dekoration males med koboltblåt før glasering og brænding, udvikledes i Yuantiden (1271-1368) og har lige siden været en af de mest populære porcelænstyper såvel i som udenfor Kina. The Frelinghuysen Collection spænder fra højdepunktet af Ming-dynastiet i 1500-tallet og frem til Qing-dynastiets fald i begyndelsen af 1900-tallet og er med til at give et klart billede af udviklingen i den kommercielle og kulturelle udveksling mellem Øst og Vest.

Samlingen indeholder fantastiske sjældenheder, der blev lavet til de første europæere, som nåede til Asien såvel som ikoniske klassikere fra de store handelskompagniers tid samt porcelæn lavet til den islamiske verden og Japan. Derudover findes der i samlingen også en gruppe porcelæn lavet til det thailandske hof i 1880'erne. En omfattende samling af japansk eksportporcelæn giver et spændende modspil til det kinesiske

porcelæn, mens senere kinesiske stykker afspejler en stigende indflydelse fra europæiske keramikfabrikker.

Efter de indledende afsnit *Preface, Foreword, Record of a Friendship* samt *Introduction* af forfatteren Becky MacGuire, fortsætter kataloget over samlingen med afsnittene *Faith · Identity · For the Table · Drinking and Pouring · For other Uses · Furnishing and Decoration · Figures and Animals · To European Design · Places · Southeast Asian Market and Zhangzhou · Japanese Market · Made in Japan · Thai Market.*

Hvert afsnit indledes med 3-4 sider introduktion til det enkelte afsnits tema, hvorefter der følger en række velbeskrevne objekter med fine store gengivelser af de mange tallerkener, fade, skåle, kander, vaser og figurer. Udover en beskrivelse af de enkelte objekter (motiv, datering og mål) får man henvisninger til litteraturen om lignende objekter samt oplysning om proveniens. 317 numre omfatter disse afsnit, men flere af numrene indeholder ofte to eller flere genstande. Kataloget over samlingen afsluttes under overskriften *Compendium* med mindre standard-fotografier af 250 objekter med angivelse af datering, mål og proveniens og opdelt efter de foregående hovedoverskrifter, hvor disse objekter supplerer de i hovedafsnittene viste objekter.

Der foreligger med *Four centuries of blue & white* et forskningsbaseret værk af høj karat om en samling af det blå-hvide porcelæn fra Kina og Japan, som supplerer den seneste væsentlige litteratur herom fra 1990'erne, men som også er det første væsentlige værk, der giver mulighed for at sammenligne det kinesiske og det japanske blå-hvide porcelæn, hvor vi også får historien om udviklingen af det japanske porcelæn og eksporten heraf samt hvilke former for porcelæn japanerne importerede fra Kina, bl.a. til brug for den japanske te-ceremoni, for det var forskelligt porcelæn, der blev eksporteret til de forskellige markeder.

Værket af Becky MacGuire (specialist i kinesisk eksportkunst hos Christie's gennem 30 år) vil for samlere af det blå-hvide porcelæn fra Kina og Japan være uundværligt, men også for forskere, der beskæftiger sig med dette emne samt for museer med samlinger, der indbefatter det blå-hvide kinesiske eller japanske porcelæn.

Gunnar Jakobsen

Medlemsarrangementer i Keramikvens Venner

- Arrangement:** *Besøg hos keramiksamlerne Pernille Fortmeier og Steen Carstensen i Bagsværd*
- Dato og mødetidspunkt: Søndag den 26. maj 2024, kl. 14.00-16.00.
- Mødested: Adressen vil blive fremsendt til deltagerne, 14 dage før arrangementets start.
- Arrangør/spørgsmål: Carsten Groth, tlf. 41 57 88 18
- Deltagertal: Maksimum 20 deltagere efter først til mølle-princippet. Kun for medlemmer. **Få ledige pladser**
- Pris: 60 kr. per deltager. Betaling med Dankort eller MobilePay.
- Tilmelding: Tilmelding senest torsdag 16. maj 2024 via linket:
<https://www.place2book.com/da/sw2/sales/rehnn3ke73>
- Om arrangementet: *Pernille og Steen har samlet keramik i over 30 år og har efterhånden en meget stor samling af keramik af Knud Basse, men har også spredt sig til mange andre forskellige ældre og yngre danske keramikere.*
- Bytte/salg/køb *Der vil under besøget blive mulighed for at bytte/købe/sælge keramik, så hvis du har noget i gemmerne du gerne vil af med, så tag det endelig med.*
- Arrangement:** *Bustur til Møn med besøg hos keramikeren Ursula Munch-Petersen og hendes mand, kunstneren Erik Hagens, der også arbejder med keramik*
- Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 8. juni 2024, kl. 08.00-16.30.
- Mødested: Hjørnet af Stockholmsgade og Dag Hammarskjölds Alle/nær Østerport Station.
- Mødetidspunkt: Kl. 07.50 – Bussen kører præcist kl 08.00.
- Arrangør/spørgsmål: Barbro Haar, tlf. 30 29 65 50.
- Deltagertal: Maksimum 25 deltagere efter først til mølle-princippet. Kun for medlemmer. **Få ledige pladser**
- Pris: 225 kr. per deltager (for bustur og besøg). Betaling med Dankort eller MobilePay.
- Tilmelding: Tilmelding senest lørdag den 1. maj 2024 via linket:
<https://www.place2book.com/da/sw2/sales/bvuukoywxy>.
- Praktisk: Medbring noget drikkeligt samt spiseligt til turen, idet der er meget sen frokost. Husk også termokande med kaffe eller te.
- Om arrangementet: *Kl. 08.00 afgang fra København. Kl. 09.45 ankomst hos Ursula Munch-Petersen og Erik Hagens. Kl. 12.00 kører vi til Møn Bibliotek, hvor kunstnerparret vil vise os deres fælles udsmykning, et vægre relief ”Møns Klint - Symboler i tid” fra 2005, et tværsnit gennem Møns Klints kridtlag gennem tiden. Kl. 13.00 kører vi videre til Fanefjord Skovpavillon, hvor vi ankommer kl. 13.20. Her spises frokost for egen regning (smørrebrød á 50 kr. pr. stk.). Kl. 14.10 kører vi videre til Fanefjord Kirke, som er kendt for sine kalkmalerier. Efter et kort besøg kører bussen os over Bogø tilbage til København.*

Bestyrelse:

Jens Drachmann Bukh, formand
Gunnar Jakobsen, næstformand
Carsten Groth, sekretær
Anker Tvermosegaard, kasserer
Peter Nedergaard
Barbro Haar, suppleant
Ane Maria Holst-Schmidt, suppleant

Formand:

Jens Drachmann Bukh
Tlf 22 62 28 13
formand@keramikvens-venner.dk

Sekretær:

Carsten Groth
Tlf 41 57 88 18
sekretaer@keramikvens-venner.dk

Kasserer:

Anker Tvermosegaard
kasserer@keramikvens-venner.dk
Bank: Danske Bank reg nr 1551
kontonr 9 46 17 87

Tilmelding til arrangementer:

Tlf 40 53 44 55
kontakt@keramikvens-venner.dk

www.keramikvens-venner.dk

www.facebook.com/keramikvensvenner

”keramiske noter” udgives af
”Keramikvens Venner” siden
1995 og udkommer to gange
årligt, henholdsvis ultimo marts
og primo september.

ISSN 1603-0664

Redaktør af ”keramiske noter
59/2024” er **Gunnar Jakobsen** med
tak til dem, der har leveret
anmeldelser til dette nummer samt til
Barbro Haar for gode kommentarer.
Redaktionen afsluttet 04/04/24-rev
© keramiske noter

Tryk: Lyngby Tryk ApS, Holte
